

Conférence des Cours constitutionnelles européennes
Conference of European Constitutional Courts
Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte
Конференция Европейских Конституционных Судов

**JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ:
FUNȚII ȘI RAPORTURILE CU CELELALTE
AUTORITĂȚI PUBLICE**

*Raport național pentru cel de-al XV^{lea} Congres al Conferinței
Curților Constituționale Europene, prezentat de
Curtea Constituțională a Estoniei*

I. RAPORTURILE CURȚII CONSTITUȚIONALE CU PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL

- 1. Rolul Parlamentului (eventual al Guvernului) în procedura de numire a judecătorilor la instanța de contencios constituțional. După numire, aceeași autoritate îi poate revoca pe judecătorii instanței constituționale? Care sunt motivele / temeiurile unei asemenea revocări?**

Judecătorii Curții Supreme sunt numiți în funcție de Parlament (*Riigikogu*), la propunerea președintelui Curții Supreme. Candidatura pentru Președinte al Curții Supreme este mai întâi avizată de Curtea Supremă în secții unite și de Consiliul de Administrare a Instanțelor Judiciare (art. 55 (4) din Legea de organizare judiciară¹). În baza art. 65 (7) din Constituție, Președintele Curții Supreme este numit de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii.

Potrivit art. 29 (1) din Legea de organizare judiciară (denumită în continuare CA= *Courts' Act*), în cadrul Curții Supreme funcționează Secția de Control Constituțional, compusă din nouă judecători ai Curții Supreme (de la Secția Civilă, Secția de Contencios Administrativ și Secția Penală). Este organul corespunzător unei curți constituționale. Conform alin.(2) al aceluiași articol, președintele Curții Supreme prezidează Secția de Control Constituțional, ceilalți membri fiind desemnați de Curtea Supremă în secții unite. Conform art.29 (3) din CA, prin regulamentul intern al Curții Supreme se stabilesc durata mandatului membrilor Secției de Control Constituțional și procedura de înlocuire. Conform art. 29 din regulament, secțiile unite ale Curții Supreme desemnează anual pentru Secția de Control Constituțional, la propunerea președintelui Curții Supreme, doi membri de la Secțiile de Contencios Administrativ, Civilă și Penală a Curții Supreme, ceea ce asigură ca secțiile să fie egal reprezentate în componența Secției de Control Constituțional, și îi eliberează pe cei doi membri care au împlinit vechimea cea mai mare în cadrul Secției. Regulamentul intern al Curții Supreme se aprobă de secțiile unite.²

Judecătorul poate fi eliberat din calitatea de membru al Secției de Control Constituțional doar dacă demisionează din funcție. Conform § 99 din CA, judecătorii pot fi eliberați din funcție: la cerere; la împlinirea vârstei de 68 de ani; dacă se dovedesc necorespunzători pentru exercitarea funcției – în termen de 3 ani de la numirea în funcție; din motive de sănătate care împiedică desfășurarea activității de judecător; dacă instanța se desființează sau își închide sediul ori își reduce numărul de judecători; dacă, după încheierea activității la Curtea Supremă, la Ministerul Justiției sau la o instanță judiciară internațională, judecătorul nu poate reveni în funcția de judecător deținută anterior și nu dorește să fie transferat la o altă instanță; dacă

¹ Textele de lege sunt disponibile pe Internet, în estonă: www.riigiteataja.ee și în engleză: www.just.ee/23295.

² Cu aprobarea Consiliului pentru Administrarea Instanțelor Judiciare (art. 41 (1) 7) din CA).

judecătorul este numit sau ales într-o funcție incompatibilă cu restricțiile aplicabile statutului de judecător; în cazul dovedirii unor fapte care, potrivit legii, exclud numirea sa ca judecător.

Judecătorii Curții Supreme sunt eliberați din funcție de Parlament, la propunerea președintelui Curții Supreme. Președintele Curții Supreme este eliberat de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii, însă în cazul incapacității de a-și exercita atribuțiile pe o perioadă de 6 luni consecutive, din motive de sănătate sau din alte cauze, Președintele Republicii va sesiza Curtea Supremă în secții unite, cu o cerere motivată, pentru ca aceasta să se pronunțe, prin hotărâre, cu privire la imposibilitatea îndeplinirii atribuțiilor de președinte al Curții Supreme. În acest caz, președintele Curții Supreme este revocat prin hotărârea Curții, în secții unite.

Astfel, nici Parlamentul, nici Guvernul nu au posibilitatea de a revoca un judecător exclusiv din calitatea sa de membru al Secției de Control Constituțional.

2. În ce măsură instanța de control constituțional are autonomie financiară - în stabilirea și administrarea bugetului de cheltuieli?

Curtea Supremă este finanțată direct de la bugetul de stat. Fondurile alocate și structura bugetului Curții Supreme necesită aprobarea Guvernului. Întocmirea proiectului bugetului de stat este organizată și coordonată de Ministerul Finanțelor, potrivit legii. Conform art. 6 (3) și 12 (1) din Legea privind Bugetul de Stat (SBA), Curtea Supremă poartă negocieri cu Ministerul Finanțelor pe marginea proiectului de buget, în special în ceea ce privește caracterul rezonabil și oportunitatea cheltuielilor.

Cu ajutorul directorului Curții Supreme, președintele Curții Supreme asigură transmiterea în timp util către Minister a proiectului de buget sau, după caz, a amendamentelor necesare. Caracterul rezonabil și oportunitatea cheltuielilor se negociază între reprezentanții Ministerului de Finanțe și cei ai Curții Supreme. În urma acestor discuții și după soluționarea eventualelor divergențe la nivel guvernamental, Ministerul Finanțelor întocmește proiectul bugetului de stat pe care îl înaintează Parlamentului, prin Guvern. În cadrul negocierilor cu oficialii Ministerului de Finanțe, Curtea Supremă este reprezentată de director, iar la negocierile cu membrii Guvernului și în Parlament, de către președintele Curții Supreme.

Conform art. 15 (2) din SBA, în cazul modificării sau retragerii sumelor alocate Curții Supreme prin proiectul bugetului de stat, Guvernul își motivează amendamentele în expunerea de motive la proiectul de lege supus dezbaterii Parlamentului. Potrivit art. 21 (1) din SBA, bugetul de stat este adoptat de Parlament (*Riigikogu*).

În cadrul Curții Supreme, chestiunile ce țin de administrarea bugetului se discută, în conformitate cu art. 9 din Regulament, de către colegiul de conducere, alcătuit din președintele Curții Supreme, președinții de secții și director sau, la cererea

judecătorilor, în plenul secțiilor unite. Potrivit art. 32 (1) din CA, salarizarea funcționarilor Curții Supreme, procedura de acordare a stimulentei, primelor, suplimentelor și a altor bonificații se stabilesc de președintele Curții Supreme, în limitele bugetului aprobat. Indemnizațiile judecătorilor Curții sunt stabilite prin Legea privind salarizarea persoanelor desemnate în funcții publice de către Parlament sau Președintele Republicii.

Președintele Curții Supreme răspunde de utilizarea fondurilor bugetare alocate Curții Supreme, astfel cum au fost aprobate de Parlament, în conformitate cu destinația lor. Administrarea curentă a bugetului este în sarcina directorului Curții Supreme.

3. Poate fi modificată legea de organizare și funcționare a instanței constituționale de către Parlament, însă fără consultarea acesteia?

Deși nicio lege nu prevede în sarcina Parlamentului obligația de a solicita aviz Curții Supreme cu ocazia modificării legislației privind organizarea Curții ori a normelor de procedură în materia contenciosului constituțional, atât Curtea Supremă, cât și Consiliul pentru Administrarea Instanțelor Judiciare sunt de regulă consultate, în faza de avizare a proiectului de lege.³

4. Instanța constituțională are competența verificării constituționalității regulamentelor de organizare și funcționare a Parlamentului, respectiv Guvernului?

Secția de Control Constituțional își exercită controlul asupra legislației de aplicabilitate generală [acte normative, *n.trad.*]: legi adoptate de Parlament, respectiv reglementări adoptate de Guvern, ministere și autoritățile locale (vezi Capitolul 2 din Legea privind Procedura Controlului Judiciar de Constituționalitate (CRCPA)). În cadrul căii de atac, Secția poate examina hotărârile adoptate de *Riigikogu*, Biroul permanent al *Riigikogu* și Președintele Republicii (Capitolul 3 din CRCPA). Secția nu este competentă să verifice actele cu caracter individual emise de Guvern sau ministere.

5. Controlul de constituționalitate: specificați tipul / categoriile de acte asupra cărora se exercită controlul.

Secția de Control Constituțional are 5 categorii de atribuții, distincte:

---

³ În Estonia, instanțele de grad unu și doi (nu și Curtea Supremă) sunt administrate de Ministerul Justiției în cooperare cu Consiliul pentru Administrarea Instanțelor Judiciare. Acest Consiliu este alcătuit din președintele Curții Supreme (care este și președintele Consiliului), cinci judecători desemnați de secțiile unite (Adunarea Generală a tuturor judecătorilor din Estonia) pentru un mandat de 3 ani, doi membri ai Parlamentului, un avocat desemnat de Consiliul de conducere al Asociației Barourilor din Estonia, procurorul-șef al Republicii sau un procuror desemnat de către acesta, Cancelarul Justiției sau un reprezentant desemnat de acesta. Ministrul Justiției sau reprezentantul Ministerului participă la lucrările Consiliului, cu dreptul de a lua cuvântul.

- 1) controlul constituționalității legislației cu aplicabilitate generală (Capitolul 2 din CRCPA);
- 2) soluționarea căii de atac împotriva hotărârilor adoptate de *Riigikogu*, Biroul permanent al *Riigikogu* și de Președintele Republicii (Capitolul 3 din CRCPA);
- 3) declararea încetării mandatului unei persoane care exercită o funcție de stat din cauza incapacității sale pe o anumită perioadă; încetarea mandatului de membru al *Riigikogu* și aprobarea exercitării interimatului în funcția de Președinte al Republicii, de către Președintele *Riigikogu* (Capitolul 4 din CRCPA);
- 4) interzicerea activităților unui partid politic (Capitolul 5 din CRCPA);
- 5) soluționarea recursurilor și a contestațiilor împotriva hotărârilor comisiilor electorale (Capitolul 6 din CRCPA).

6. a) Parlamentul și Guvernul, după caz, procedează de îndată la modificarea legii (respectiv a actului declarat neconstituțional) în sensul punerii de acord cu legea fundamentală, potrivit deciziei instanței de contencios constituțional. Care este termenul stabilit în acest sens? Există și o procedură specială? În caz contrar, specificați alternativele. Exemplificați.

Generic vorbind, deciziile pronunțate de Curtea Supremă sunt general obligatorii (și trebuie respectate de instanțele judiciare inferioare, ca și de Curtea Supremă însăși), inclusiv față de legislativ. Deciziile Secției de Control Constituțional intră în vigoare la data pronunțării în ședință publică (art. 58 (1) și (2) din CRCPA). De asemenea, Curtea are dreptul să amâne data la care își produce efectele decizia pronunțată în cadrul controlului de constituționalitate asupra unui act normativ, cu până la 6 luni (art. 58 (3) din CRCPA).

Legea în vigoare, privind Procedura Controlului de Constituționalitate, nu atinge chestiunea caracterului obligatoriu sau punerea în executare a deciziilor pronunțate de Curte.⁴

Potrivit § 152 din Constituție, în cadrul procedurilor judiciare, instanța nu va face aplicarea unei legi sau a altui act normativ în cazul când contravin Constituției. Hotărârea instanței prin care aceasta refuză să aplice un act normativ în vigoare este declarativă, întrucât, potrivit tezei a doua a art. 149 (3) și art. 152 (2) din Constituție, numai Curtea Supremă are competența de a stabili, cu caracter obligatoriu, existența unei contrarietăți în raport cu prevederile constituționale. În exercitarea controlului constituționalității unei legi sau a altui act normativ, curtea constituțională este obligată să se pronunțe prin decizie, potrivit § 15 din CRCPA. O astfel de decizie produce însă, cel puțin parțial, și efecte de natură legislativă. Atunci când anulează prevederi de aplicabilitate generală, curtea constituțională se situează pe poziția

⁴ S-a utilizat parțial răspunsul la pct. 4.8 și 5.1 din Chestionarul celui de-al XIV-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene, “Probleme ale Omisiunii Legislative în Jurisprudența Constituțională” redactat de Curtea Constituțională a Republicii Lituania, în lb. engleză la <http://www.riigikohus.ee/?id=1088>

legiuitorului, exercitând o prerogativă care, în esență, ține de controlul de constituționalitate. Odată ce se constată că există un conflict între legea adoptată, dar încă neintrată în vigoare, și Constituție, Președintele Republicii nu o va mai promulga, respectiva lege nu mai poate intra în vigoare, iar legislativul este obligat să elimine aspectele contrare Constituției. Când constată neconstituționalitatea unui act normativ aflat în vigoare, Curtea Supremă, prin hotărârea pronunțată, declară legea ca fiind abrogată, integral sau parțial.⁵ Se poate considera că scopul invalidării parțiale a legislației este menținerea ei în vigoare. Dacă, punând în balanță diferitele valori aflate în joc, instanța de control constituțional ajunge la concluzia că prevederea legală este contrară ordinii de drept, ea este obligată să o elimine, corectând astfel eroarea legiuitorului. O atare obligație a Curții Supreme, de a acționa ca legiuitor negativ, își are temei în art. 152 (2) din Constituție. M. Sepp, șeful Departamentului Juridic al Cancelariei Parlamentului (*Riigikogu*) observa: “[d]e vreme ce Curtea Supremă are ocazia să abroge o lege sau oricare din prevederile acesteia ca fiind neconstituționale, putem conchide că decizia Curții Supreme beneficiază de forță juridică egală cu actul căruia îi curmă efectele.

Cu toate acestea, decizia nu capătă caracter de lege sau de izvor de drept *prima facie*.⁶ Dat fiind caracterul obligatoriu al deciziilor Curții Supreme, legislativul trebuie să respecte conduita prescrisă, căreia să-i dea curs în acțiunile sale viitoare. Drept urmare, curtea constituțională asigură drepturile și libertățile fundamentale, ca factori independenți în viața politică. Ele au influență asupra politicului, fără a fi însă influențate de politic.⁷

Nu există norme speciale instituite pentru dezbaterea deciziilor pronunțate de curtea constituțională. În activitatea sa de legiferare, *Riigikogu* urmează regulile constituționale. Potrivit § 102 din Constituție, legile se adoptă în conformitate cu Constituția. Au drept de inițiativă legislativă: membrii *Riigikogu*, orice grup parlamentar din *Riigikogu*, comisiile parlamentare, Guvernul, Președintele Republicii, pentru revizuirea Constituției; de asemenea *Riigikogu* are dreptul, în baza unei rezoluții adoptată cu majoritatea membrilor, să propună Guvernului inițierea unui proiect de lege solicitat de *Riigikogu* (§ 103 din Constituție). Regulamentul *Riigikogu* prevede procedura de adoptare a legilor (art. 104 (1) din Constituție). Pentru adoptarea legilor constituționale, Constituția stabilește regula majorității absolute (a

⁵ În loc să anuleze legea, decizia curții constituționale poate conține și interpretări cu caracter obligatoriu, adică prevederea legală rămâne în vigoare, indicându-se modul în care urmează a fi interpretată astfel încât să nu fie în dezacord cu Constituția. În plus față de această interpretare obligatorie, curtea constituțională poate, alternativ, să dispună anumite măsuri privind conduita de urmat de către legislativ. Acestea necesită întotdeauna măsuri active din partea legislativului în scopul redresării stării de drept, însă curtea s-a abținut să prescrie și ce dispoziții anume urmează a fi adoptate.

⁶ Legislatura VII, VIII și XI a *Riigikogu*. Statistici și comentarii. Tallinn: Cancelaria *Riigikogu* 2004, p. 310.

⁷ M. Hartwig. Rolul și poziția Curților Constituționale în asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale. Interpretarea drepturilor și libertăților fundamentale – Curțile Constituționale, protegitor al drepturilor și libertăților fundamentale. Tartu 1997, p. 30.

membrilor *Riigikogu*) (art. 104 (2) din Constituție). Legislativul este obligat să se conformeze deciziei curții constituționale.

Prin urmare, legiuitorul are următoarele opțiuni: conduită preventivă, acțiune concertată sau inacțiune (a se vedea mai jos).⁸

În vechea reglementare a CRCPA exista o prevedere specială referitoare la executarea deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate: § 23 “Conformarea cu deciziile pronunțate” (“Deciziile pronunțate de Curtea Supremă vor fi respectate de toate autoritățile statului, de către Guvern, autoritățile locale, instanțele judiciare, funcționari și agenți, organizații și persoane fizice din Republica Estonia.”). Curții Supreme nu îi este conferit și atributul de a curma orice fel de încălcare a Constituției, restabilind situația anterioară și acordându-i despăgubiri victimei încălcării (cu excepția cazului special prevăzut de art.24 (2) din CRCPA, când Curtea Supremă declară nelegală o rezoluție adoptată de *Riigikogu* sau o decizie a Președintelui Republicii, de eliberare din funcție a autorului contestatației, fără a anula însă și rezoluția sau decizia). Astfel, în pofida caracterului general obligatoriu al deciziilor pronunțate de Curtea Supremă, legislativul nu a creat și mecanismele legale prin care să se asigure punerea lor în executare, așa încât executarea, conformarea în practică (modalitatea concretă și intervalul de timp în care se realizează) tind să rămână la discreția legislativului. În doctrină (este opinia lui Rait Maruste) s-a făcut observația că, având în vedere aceste aspecte, procedura de control de constituționalitate din Estonia nu poate fi considerată un mijloc efectiv de protecție, în sensul articolului 35 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care trebuie epuizată mai înainte de a sesiza Curtea de la Strasbourg.

Cea dintâi analiză⁹ a deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate între anii 2004-2009 a fost finalizată de Curtea Supremă în primăvara anului 2010. Ea s-a concentrat pe executarea / respectarea acestor decizii și impactul lor asupra legislativului și a instanțelor judecătorești. Între altele, analiza i-a permis lui Gea Suumann să concluzioneze că în cadrul procedurii de control al constituționalității nu sunt necesare măsuri coercitive directe comparabile cu cele prevăzute de procedura instanțelor civile sau penale, care să asigure punerea în practică / respectarea deciziilor unei curți constituționale. “Este de neconceput ca într-un stat democratic Legislativul, ca reprezentant suveran al poporului, să fie forțat în mod direct să adopte anumite legi. Respectarea deciziilor unei curți constituționale se asigură prin presiunea publică. Ea singură motivează legislativul să acționeze în mod voluntar și chiar să rezolve chestiuni complicate.”

În analiză se arată că în respectiva perioadă, Curtea Supremă, pronunțându-se în cadrul procedurii de control de constituționalitate, a constatat - într-un număr de 31 de

⁸ *op cit* Ralf Järvamägi. “Impactul controlului de constituționalitate asupra legislativului” – Juridica no. 6, 2006, pp. 416-419.

⁹ În limba estonă: http://www.riigikohus.ee/vfs/988/PSJV_lahendite_taitmine_2010.pdf.

cauze - neconstituționalitatea unor dispoziții sau existența unei lacune legislative (cauzele referitoare la reglementările adoptate de executiv sau autorități locale nu au fost prinse în analiză). Două din aceste cazuri au fost inițiate de Cancelarul Justiției, iar alte trei de Președintele Republicii, în cadrul controlului abstract. Pe de altă parte, instanțele judiciare inferioare au fost mult mai active în declanșarea controlului de constituționalitate, ca autori a 17 sesizări. La cererea Secțiilor Curții Supreme, Curtea s-a pronunțat în secții unite asupra constituționalității unor prevederi în alte 10 cazuri. A mai reieșit faptul că aproape jumătate din cazurile de control de constituționalitate cuprinse în analiză au fost inițiate de instanțele de contencios administrativ. Rezultatele analizei demonstrează că în aproape 2/3 din cazuri, legislativul s-a conformat deciziei pronunțate în controlul de constituționalitate sau a reușit să îl preîntâmpine (în 19 cazuri din cele 31). Adăugând și deciziile pentru a căror punere în aplicare *Riigikogu* și-a manifestat voința de acțiune, însă a fost necesar să treacă ceva timp până la realizarea unei acțiuni concertate, dată fiind complexitatea problematicii, se poate observa că legislativul a dat curs pozitiv în cazul a 25 de decizii, adică 3/4 din cele 31 de cazuri analizate.

Cât privește punerea în aplicare / conformarea cu deciziile pronunțate în această perioadă de Curtea Supremă în exercitarea controlului de constituționalitate, putem distinge patru modalități de executare / conformare în care legislativul a acționat pentru eliminarea aspectelor de neconstituționalitate.

(1) Conduita preventivă în raport cu pronunțarea unei decizii în cadrul controlului de constituționalitate

Din anul 2004 și până în prezent, au existat trei exemple de acțiune menită să preîntâmpine o decizie de neconstituționalitate, respectiv cazurile în care *Riigikogu*, încă mai înainte ca instanța supremă să se fi pronunțat, a amendat reglementarea atacată în control de constituționalitate. Acestea¹⁰ sunt următoarele:

- a) amendarea Legii privind asistența socială înainte de pronunțarea deciziei no. 3-4-1-7-03 din 21 ianuarie 2004 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, legislativul lărgind sfera contractelor care pot servi drept bază legală pentru locuință, în privința acordării ajutoarelor de subzistență;
- b) amendarea Legii privind Codul de Procedură Contravențională înainte de pronunțarea deciziei no. 3-4-1-1-04 din 25 martie 2004 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, legislativul introducând și o cale de atac împotriva hotărârii de respingere a acțiunii;
- c) adoptarea Legii privind Poliția și Garda de Frontieră înainte de pronunțarea deciziei no. 3-4-1-41-09 din 20 octombrie 2009 a Curții Supreme în secții unite, eliminându-se acele dispoziții care făceau posibilă discriminarea ofițerilor de poliție, cu ocazia eliberării din serviciu, pe criteriul apartenenței de sex.

¹⁰ Traducerea în lb. engleză a deciziilor Curții Supreme din Estonia, la <http://www.riigikohus.ee/?id=823>

În cazul așa-numitei acțiuni preventive, se poate întâmpla ca legislativul să nu admită în mod direct, fie prin punctul de vedere exprimat în cadrul procedurii de control constituțional, fie în expunerea de motive la proiectul de lege, că vechea lege prezenta deficiențe, însă este de presupus că, între altele, declanșarea controlului de constituționalitate asupra prevederilor atacate a fost de natură să determine legiuitorul să ia aceste măsuri.

(2) Acțiuni conforme cu deciziile

În cea mai mare parte, activitatea legislativului ulterioară pronunțării unei decizii în cadrul controlului de constituționalitate poate fi calificată drept “în conformitate cu decizia.” O asemenea generalizare este întrucâtva pusă sub semnul întrebării, deoarece aici intră un număr relativ mare de cazuri, fiecare dintre ele având însă o configurație distinctă. În ciuda acestui fapt pot fi relevate și unele aspecte comune.

2.1. Pornind de la exemplele pozitive și trecând înspre cele problematice, trebuie mai întâi să subliniem cazurile când *Riigikogu* a reacționat cu o extraordinară promptitudine la deciziile pronunțate de Curtea Supremă în exercitarea controlului de constituționalitate:

- a) legislativul s-a conformat deciziei no. 3-3-1-60-03 din 25 februarie 2004 a Curții Supreme în secții unite, referitoare la o prevedere din Legea privind regimul armelor, parțial neconstituțională și abrogată la împlinirea unui termen de 4 luni, prin aceea că a modificat legea ținând cont de decizia Curții Supreme privind condițiile de eliberare a permiselor de armă pentru străinii rezidenți în Estonia;
- b) la aproape o lună după decizia no. 3-4-1-8-08 din 30 septembrie 2008 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, legislativul a amendat o prevedere din Legea privind pensiile în sistemul asigurărilor sociale de stat, referitoare la termenii și condițiile de includere a stagiului de satisfacere a serviciului militar obligatoriu, fiind considerată perioadă de vechime în muncă luată în calcul pentru ieșirea la pensie.

2.2. Din punctul de vedere al analizei noastre, cazurile în care, prin conduita sa pasivă, legislativul s-a conformat deciziei Curții pot fi, de asemenea, socotite drept rezolvări favorabile. Înainte de toate, aici intră situațiile în care Curtea a fost sesizată de Președintele Republicii în cadrul controlului abstract, *a priori*, și unde, ca urmare a declarării legii ca fiind neconstituțională, legislativul nu a mai trebuit să reacționeze nicicum (neexistând *vid legislativ*). Următoarele legi nu au intrat în vigoare:

- a) urmare a deciziei no. 3-4-1-11-05 din 14 octombrie 2005 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme (dreptul membrilor *Riigikogu* de a face parte din consilii locale);
- b) urmare a deciziei no. 3-4-1-14-06 din 31 ianuarie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme (invalidarea unei prevederi din Legea privind reforma în domeniul proprietății, adoptată la data de 27 septembrie 2006);

c) urmare a deciziei no. 3-4-1-18-08 din 23 februarie 2009 a Curții Supreme în secții unite (amendamente la salarizarea membrilor *Riigikogu* aflați în exercițiul mandatului).

2.3. Adeseori, în partea introductivă a legii ori în dreptul prevederilor în cauză se face o mențiune referitoare la o anumită decizie pronunțată în cadrul controlului de constituționalitate, fără ca legislativul să mai modifice textul de lege. Într-o atare situație, trebuie avute în vedere circumstanțele specifice ale speței și interpretarea dată de Curtea Supremă, pentru a înțelege dacă o asemenea modalitate este în acord cu ideea care stă la baza deciziei și dacă aceasta este suficientă pentru implementarea cadrului legal în vigoare, fără alte probleme. Omisiunea legiuitorului de a adopta o nouă lege poate fi considerată o modalitate de acțiune în conformitate cu decizia Curții dacă, printr-o astfel de adnotare, se atinge un nivel de suficientă claritate juridică pentru aplicarea acelei dispoziții legale. Există patru asemenea exemple:

a) o mențiune referitoare la neconstituționalitatea parțială a dispoziției privind menținerea restricțiilor profesionale în cazul persoanelor care părăsesc serviciul public (funcția publică), astfel cum a fost constatată prin decizia no. 3-1-1-92-06 din 25 ianuarie 2007 a Curții Supreme în secții unite, a fost introdusă în dreptul respectivei prevederi din Legea Anti-Corupție;

b) cercetarea în materie contravențională pentru fapta de a călători fără bilet, în lumina deciziei no. 3-1-1-86-07 din 16 mai 2008 a Curții Supreme în secții unite, poate fi efectuată fără o delegare a autorității statului în materie penală, astfel încât nu este necesar ca prevederile Legii privind transportul public și ale Codului de Procedură Contravențională să fie declarate neconstituționale;

c) o trimitere la decizia no. 3-4-1-16-08 din 26 martie 2009 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme a fost adăugată în dreptul unei prevederi din Legea privind regimul armelor, în sensul că absența dreptului de apreciere în privința refuzului de a elibera un permis de armă este neconstituțională; mai mult, un proiect de lege care sugerează o soluție conformă deciziei Curții Supreme se află în dezbateri parlamentară;

d) o mențiune referitoare la declararea unei prevederi din Legea privind Siguranța Maritimă ca fiind parțial anulat prin decizia no. 3-4-1-14-09 din 20 octombrie 2009 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme a fost făcută în dreptul respectivei dispoziții; în plus, a fost eliminată porțiunea de text constatată ca fiind neconstituțională.

2.4. O acțiune evident concordantă este cea conduită când, într-un termen rezonabil de la data pronunțării deciziei de către Curtea Supremă, *Riigikogu* ia în dezbateri prevederea declarată neconstituțională și anulată, adoptând o nouă soluție, constituțională. Există cinci asemenea exemple din perioada care face obiectul analizei:

a) o prevedere din Legea privind Fondul de Asigurări de Sănătate a anulat prin decizia no. 3-2-1-143-03 din 17 iunie 2004 a Curții Supreme în secții unite, privind

scutirea persoanelor cu restanțe la plata contribuției sociale de la obligația plății contribuției de asigurări de sănătate suplimentar față de contribuția pentru asigurări sociale;

b) în conformitate cu decizia no. 3-4-1-33-05 din 20 martie 2006 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, a fost introdus un nou text în Legea privind indemnizațiile parentale, care suplimentează cazurile în care nu se aplică reducerea indemnizației;

c) Legea privind Taxa pe valoare adăugată a fost amendată în urma deciziei no. 3-4-1-12-07 din 26 septembrie 2009 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, punându-se astfel capăt inegalității de tratament, neconstituțională, care discrimina între instituțiile cu profil artistic și organizatorii de concerte, ale căror cheltuieli de regie nu erau acoperite de la bugetul de stat. În loc să mai acorde stimulente cu caracter general și pe criterii nediferențiate, legislativul a hotărât să elimine stimulentele de TVA pentru toate biletele de concert;

d) după invalidarea (parțială) a mai multor prevederi din Legea privind Serviciul Public, a fost adoptată Legea privind Egalitatea de Tratamente, luându-se în considerare argumentația expusă în decizia no. 3-4-1-14-07 din 1 octombrie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, referitoare la respectarea dreptului fundamental la egalitate în ceea ce privește eliberarea din funcție la împlinirea vârstei de pensionare;

e) termenul de “soft drink”, ca obiect al impozitării, a fost specificat într-o prevedere din Legea accizelor, în conformitate cu decizia no. 3-4-1-18-07 din 26 noiembrie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme.

2.5. Mai interesante sunt cazurile când reacția legislativului vine în acord cu decizia, dar de abia în cursul perioadei care face obiectul analizei noastre, aceasta după ce în mai multe rânduri s-a atras atenția asupra chestiunii, dar au existat probleme de conformare cu alte decizii pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, similare pe fond. Prin urmare, se poate spune că, din perspectiva actualei analize, legislativul apare într-o lumină mai favorabilă decât ar fi fost posibil în urmă cu niște ani. Asemenea exemple includ interzicerea coalițiilor electorale și așa-numitele cazuri ale etnicilor germani repatriați:

a) legislativul a ignorat decizia no. 3-4-1-7-02 din 15 iulie 2002 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, însă ulterior deciziei no. 3-4-1-1-05 din 19 aprilie 2005 a Curții Supreme în secții unite, legislativul a acceptat soluția Curții Supreme privind coalițiile electorale și nu a mai încercat să le împiedice;

b) legislativul a ignorat decizia no. 3-4-1-5-02 din 28 octombrie 2002 a Curții Supreme în secții unite, însă după ce Curtea Supremă în secții unite, pronunțându-se în dosarul no. 3-3-1-65-05, prin deciziile din 12 aprilie 2006 și 6 decembrie 2006, a anulat o prevedere din Legea privind reforma în domeniul proprietății, restituirea proprietății către așa-numiții repatriați, chestiune care provocase îndelungate dispute, a primit, în fine, o rezolvare; în lumina deciziei pronunțate de Curte, legislativul a demarat procesul stabilirii unor măsuri adecvate și proporționale, prin care să se finalizeze reforma proprietății.

(3) Intervalul de timp alocat acțiunii de conformare este corelat cu natura complexă a problemei

Dincolo de acțiunile legislativului descrise mai sus, de natură să preîntâmpine o decizie de neconstituționalitate sau să se conformeze acesteia, în perioada analizată se observă că *Riigikogu* a încercat să rezolve chestiunile identificate în 6 din cazurile de neconstituționalitate constatate, însă complexitatea problemelor a necesitat o perioadă mai mare de timp pentru găsirea unei soluții.

3.1. Este dificil să se indice un termen anume înăuntrul căruia să se procedeze la punerea în acord cu decizia Curții, însă dacă găsirea unei soluții durează, în medie, mai bine de doi ani, aceasta constituie deja o lungă perioadă și ca atare trebuie supusă evaluării în privința complexității și naturii impedimentelor care au stat în calea conformării cu decizia Curții.

a) situația de neconstituționalitate constatată în deciziile no. 3-1-3-13-03 și 3-3-2-1-04 pronunțate de Curtea Supremă în secții unite la 6 ianuarie 2004 (omisiunea de a adopta legislație de aplicabilitate generală) a fost eliminată în 2006, moment de la care toate codurile de procedură judiciară conțin prevederea potrivit căreia constatarea existenței unei încălcări a Convenției pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului constituie motiv de revizuire a hotărârilor judecătorești definitive, puse în executare;

b) în decizia no. 3-4-1-3-04 din 30 aprilie 2004 a Secției de Control Constituțional s-a atras atenția asupra faptului că legea trebuie să prevadă mai multe garanții pentru proprietarii de terenuri în ceea ce privește tolerarea lucrărilor de utilitate publică, cu asigurarea unui just echilibru între interesele aflate în joc. O lege globală privind edificarea, tolerarea și despăgubirile acordate pentru găzduirea rețelelor și a lucrărilor de utilitate publică a intrat în vigoare în martie 2007;

c) în locul remunerației suplimentare excesive datorată executorilor judecătorești, care a fost invalidată prin decizia no. 3-4-1-9-07 din 15 iunie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, *Riigikogu* a aprobat plata de remunerații suplimentare pentru executorii judecătorești, pe bază de tarif orar fix, în Legea privind executorii judecătorești, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2010. Ca o chestiune punctuală, tariful orar al remunerației suplimentare ar fi putut fi stabilit mai curând, însă de vreme ce Parlamentul a dezbătut Legea privind executorii judecătorești în ansamblu, intervalul de timp necesar adecvării la decizia Curții Supreme poate fi considerat justificabil;

3.2. În această grupă sunt incluse două decizii pentru a căror transpunere procedura de legiferare se află încă în stadiu incipient. Nu se poate ști cât va dura până la adoptarea legii sau dacă după niște ani se va mai putea afirma, și în aceste cazuri, că “intervalul de timp necesar aprobării se corelează cu complexitatea problemei.” Însă, cel puțin la momentul de față, ele pot fi tratate în această categorie pentru simplul fapt că inițierea procedurii de legiferare atestă voința legiuitorului de rezolvare a problemei.

a) Una dintre chestiunile cele mai problematice referitoare la respectarea deciziilor pronunțate în exercitarea controlului de constituționalitate este reglementarea procedurii de soluționare a contestațiilor în materia achizițiilor publice. Prin decizia no. 3-4-1-7-08 din 8 iunie 2009 a Curții Supreme în secții unite, a fost invalidată o prevedere din Legea achizițiilor publice, potrivit căreia instanțele de contencios administrativ erau excluse din procedura de soluționare a contestațiilor. Guvernul a inițiat un proiect de lege prin care se propunea o modalitate de punere în acord a procedurii de soluționare a litigiilor în materia achizițiilor publice, cu Constituția. Ulterior, legislativul a eliminat din lege textul referitor la procedura de soluționare, găsind că subiectul necesită o analiză mai aprofundată în cadrul noului proiect de lege referitor la achizițiile publice. Astfel, deși *Riigikogu* nu a amendat legea după pronunțarea din 8 iunie 2009 a Curții Supreme în secții unite, el și-a exprimat voința de a rezolva problema.

b) Încă nu avem o reglementare care să permită plata salariului și a altor indemnizații pentru judecătorul suspendat din funcție pe durata efectuării unei anchete penale – aceasta însemnând omisiunea de a adopta legislație de aplicabilitate generală, ceea ce Curtea Supremă în secții unite a declarat ca fiind neconstituțional, prin decizia no. 3-3-1-59-07 din 14 aprilie 2009. În mod similar cazului remunerației suplimentare pentru executorii judecătorești, lacuna legislativă constatată prin decizie ar fi putut fi deja acoperită, printr-o normă punctuală, însă Parlamentul lecturează noul proiect de lege privind organizarea judiciară în ansamblu, ceea ce înseamnă că punerea de acord cu decizia Curții este întârziată sau blocată de ampla dezbateri privind reforma justiției.

(4) Decizia a fost avută în vedere doar în privința aspectelor de substanță sau formale

Este discutabil dacă se poate vorbi de o conformare cu decizia pronunțată în cadrul examenului de constituționalitate în următoarele trei situații, acolo unde legislativul nu a modificat prevederile declarate neconstituționale printr-o decizie a Curții Supreme, însă legislația a fost practic pusă de acord cu Constituția ori acolo unde legislația a fost formal amendată, însă în substanța ei, neconstituționalitatea s-a prezervat.

4.1. Uneori legislativul amendează o lege, punând-o în acord cu Constituția, urmând însăși ideea unei decizii pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, dar omite să intervină chiar asupra dispozițiilor legale la care se referă decizia de neconstituționalitate a Curții Supreme. Acest lucru s-a întâmplat, de exemplu, în cazul deciziei no. 3-4-1-20-07 din 9 aprilie 2008 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, prin care au fost declarate neconstituționale unele prevederi ale Codului de Procedură Civilă, fiind anulate în măsura în care nu permit exercitarea căii de atac împotriva hotărârii de respingere a cererii de înființare de măsuri asigurătorii și viramentul cauțiunii plătite către bugetul de stat. Legiuitorul nu a modificat dispozițiile declarate neconstituționale, însă a amendat o altă prevedere din cod, încât în prezent nu mai trebuie plătită cauțiune la introducerea unei cereri de înființare a sechestrului asigurător. Procedând astfel, legislativul a eliminat practic impedimentul

în calea exercitării căii de atac. Prin urmare, acțiunea legislativului poate fi totuși privită drept conformare cu decizia Curții.

4.2. Dacă într-o lege se face trimitere formală la o decizie a Curții Supreme, fără ca starea de neconstituționalitate să fi fost însă eliminată, nu se poate considera că decizia Curții Supreme a fost respectată ca atare.

a) Astfel, urmare a deciziei no. 3-1-1-88-07 din 16 mai 2008 a Curții Supreme în secții unite, Codul de Procedură Contravențională trebuie modificat, în interesul clarității normei juridice, încât să se indice fără echivoc temeiul în virtutea căruia o persoană din afara procedurii își poate apăra drepturile cu ocazia confiscării bunurilor în cadrul procedurii contravenționale.

b) De asemenea, nu poate fi privită ca suficientă o simplă adnotare în Codul de Procedură Civilă și în Legea privind taxele și tarifele de stat, referitoare la decizia no. 3-4-1-25-09 din 15 decembrie 2009 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, întrucât aceasta nu a făcut decât să admită că taxa fixată într-un anumit quantum, în cazul contestării deciziilor unor organe, are caracter excesiv. În vederea asigurării compatibilității substanței reglementării cu decizia Curții Supreme, trebuie stabilite noi temeuri pentru determinarea quantumului taxei, astfel încât posibilitatea de a contesta deciziile organului de stat, al cărui scop nu poate fi obținerea de beneficii materiale, să fie una reală, iar nu iluzorie. Totuși, întrucât decizia nu datează de mai mult de șase luni, iar chestiunea comportă aspecte multiple, termenul scurs pentru punerea de acord a legislației poate fi încă socotit acceptabil.

6. b) Parlamentul poate invalida decizia curții constituționale: precizați în ce condiții.

Legea nu conferă o asemenea competență Parlamentului, în mod direct. Cu toate acestea este posibil (vezi răspunsul de la pct. 6a) ca *Riigikogu* să refuze să se conformeze unei decizii pronunțate de Curtea Supremă. Potrivit analizei lui Gea Suumann, în doar 3 din cele 31 de cazuri din perioada 2004-2009, legislativul poate fi acuzat de pasivitate sau de nerespectare a unei decizii a Curții Supreme: “Este interesant de observat că toate aceste trei cazuri au fost inițiate de instanțele judiciare inferioare și că ele au fost soluționate de Secția de Control Constituțional a Curții Supreme în cadrul controlului specific. Poate că nu ar fi tocmai arbitrar să conchidem că procedura de control constituțional declanșată de instanțele judiciare atrage mai puțină atenție din partea publicului, drept care Parlamentul resimte mai puțină presiune încât să rezolve problemele ridicate de asemenea cazuri cu cât mai multă operativitate și precizie. În anumite situații, problema poate deveni mult mai complicată.”

Astfel, *Riigikogu* a omis să dea curs deciziei no. 3-4-1-9-04 din 21 iunie 2004 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, prin care s-au declarat neconstituționale anumite prevederi ale Legii privind străinii, în măsura în care

acestea nu prevăd un drept de apreciere cât privește refuzul acordării permisului de rezidență pe motivul prezentării de informații false. Dispozițiile neconstituționale nu au fost amendate, după cum nici legea nu a fost adnotată cu privire la decizia de neconstituționalitate pronunțată.

Din analiză s-au desprins și două cazuri în care, contrar judecății Curții Supreme, este încă în vigoare legislația care nu diferă substanțial de prevederile declarate neconstituționale cu ocazia exercitării controlului de constituționalitate.

De exemplu, în decizia no. 3-4-1-15-07 din 8 octombrie 2007, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a atras atenția asupra faptului că prevederile referitoare la plata pentru rezervele de combustibil lichid, introduse după atacarea textului din Legea privind rezervele de combustibil lichid, dar intrate în vigoare înainte de data pronunțării în cadrul controlului de constituționalitate, nu diferă în mod substanțial de textul criticat și declarat neconstituțional, în privința normelor procedurale prevăzute. Ministerul Economiei și Comunicațiilor a promis că întocmește un proiect de lege care să reglementeze colectarea plăților în conformitate cu decizia Curții Supreme, pe care îl va trimite spre aprobare celorlalte ministere de resort, în iulie 2009. În pofida unei adrese și a promisiunii, legislativul nu a amendat articolele respective din Legea privind rezervele de combustibil lichid și nici nu a inițiat vreun demers timp de peste doi ani.

De asemenea, prin decizia no. 3-4-1-6-08 din 1 iulie 2008, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a declarat neconstituțională o prevedere din Legea aviației, care stabilea o obligație financiară de drept public fără a specifica elementele conținute de această obligație. După pronunțarea Curții Supreme, Legea aviației a fost modificată în mai multe rânduri, însă legislația în vigoare continuă să-i oblige pe operatorii economici să achite costurile verificărilor referitoare la conformitatea aeronavei civile cu condițiile tehnice, fără să specifice însă elementele acestei obligații. Astfel, legislativul a omis practic să se conformeze deciziei Curții Supreme. Cu toate acestea, jurisprudența Secției de Contencios Administrativ a Curții Supreme (decizia din 12 noiembrie 2009 în dosarul no. 3-3-1-48-08) a urmat soluția Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, referitoare la neconstituționalitatea respectivei dispoziții din Legea aviației.

7. Există mecanisme de cooperare instituționalizată între Curtea Constituțională și alte organe? Dacă da, care este natura acestor contacte / ce funcții și prerogative se exercită de ambele părți?

Președintele Curții Supreme este membru al Consiliului pentru Administrarea Instanțelor Judiciare. Consiliul are în atribuții chestiunile generale legate de administrarea justiției și ale instanțelor judecătorești de grad unu și doi, însă nu decide și nu dezbate probleme care privesc Curtea Supremă sau Secția de Control Constituțional.

II. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ ORGANICĂ DE CĂTRE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

1. Care sunt trăsăturile conținutului conflictului juridic de natură constituțională dintre autoritățile publice?

În Estonia nu există o procedură specială pentru conflictele de competență apărute între organele autorităților publice, care să fie similară procedurii speciale din Germania. Până în prezent, soluționarea litigiilor organice a decurs sub forma controlului abstract de constituționalitate asupra unor prevederi legale, nefiind posibil un recurs la Curtea Supremă pentru rezolvarea litigiilor de natură organică. Chestiunile ce țin de competență au format însă obiectul a numeroase litigii. De vreme ce Republica Estonia este un stat unitar (art. 2 (2) din Constituție), soluționarea conflictelor dintre subiectele de drept ale federației și autorităților centrale – ceea ce reprezintă o altă modalitate a litigiilor organice – nu poate constitui obiect de contencios constituțional în Estonia. Cu toate acestea, în două situații, în așa-numitele cauze ale referendumului din Narva și Sillamäe, Curtea Supremă s-a implicat în problema tentativelor de instituire a unei ordini statale federale din proprie inițiativă, și anume sub forma controlului indirect, asupra legislației (deciziile no. III-4/1-2/93 și III-4/1-3/93 din 11 august 1993 și 6 septembrie 1993 ale Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În baza art. 4 (2) din Legea privind Procedura Controlului Judiciar de Constituționalitate (CRCPA), orice consiliu local are dreptul de a sesiza Curtea Supremă, solicitându-i să verifice constituționalitatea legislației de aplicabilitate generală. În acest mod, în cadrul controlului de constituționalitate asupra prevederilor legale, autoritățile locale pot solicita efectuarea verificării în materie de competență, precum și în privința respectării drepturilor și libertăților (de ex., litigiile organelor autogovernării locale).

Astfel, în sens larg, “litigiu organic” poate însemna controlul de constituționalitate asupra legislației de aplicabilitate generală (legi și alte acte normative) în cadrul procedurii de control de constituționalitate, care poate fi inițiată de Președintele Republicii, de Cancelarul Justiției, de consiliile locale, precum și, în anumite cazuri, de instanțele judiciare care pot sesiza Curtea Supremă, printr-o hotărâre. Într-un asemenea caz, cealaltă parte implicată în conflict este *Riigikogu*, Guvernul, Ministerul ori autoritatea publică locală care a adoptat sau a omis să adopte actul normativ.

Așadar, Președintele Republicii poate sesiza Curtea Supremă, solicitându-i să declare că o Lege adoptată de Riigikogu, dar nepromulgată de Președinte contravine Constituției în cazul în care aceasta, deși trimisă spre reexaminare (§ 5 din CRCPA), a fost adoptată de *Riigikogu* în aceeași formă, nemodificată.

Potrivit § 6 din CRCPA, Cancelarul Justiției va putea sesiza Curtea Supremă, solicitând:

- 1) anularea legislației de aplicabilitate generală adoptată de legislativ sau executiv ori de către o autoritate locală, respectiv a unor dispoziții ale acesteia, după intrarea în vigoare;
- 2) declararea unei legi promulgate, dar încă neintrată în vigoare, ca fiind contrară Constituției;
- 3) anularea legislației de aplicabilitate generală adoptată de legislativ sau executiv ori de către o autoritate locală, dar neintrată încă în vigoare, ca fiind contrară Constituției.

O autoritate locală se poate adresa Curții Supreme solicitându-i să declare neconstituțională o lege promulgată, dar neintrată încă în vigoare, o reglementare adoptată de Guvern sau de un minister, dar neintrată încă în vigoare, ori să anuleze o lege intrată în vigoare, o reglementare adoptată de Guvern sau de un minister, ori dispoziții ale acesteia, prin care se încalcă garanțiile constituționale ale autonomiei locale (§ 7 din CRCPA).

Dacă o instanță judiciară, la judecata pe fond sau în apel, nu a făcut aplicarea normei relevante din legislația de aplicabilitate generală, declarând-o contrară Constituției, ori dacă instanța, cu ocazia judecării cauzei pe fond sau în apel, declară că refuzul adoptării legislației de aplicabilitate generală contravine Constituției, atunci respectiva instanță va înainta Curții Supreme hotărârea pronunțată. De asemenea, instanța va atașa, împreună cu hotărârea remisă Curții Supreme, textul din legislația de aplicabilitate generală pe care l-a declarat în contrarietate cu Constituția ori pasajele relevante (§ 11 din CRCPA).

Litigii organice în sens restrâns pot fi conflictele de competență ivite cu ocazia adoptării de reglementări, când sesizarea se face de regulă de către Cancelarul Justiției sau de consiliul unei autorități locale. De asemenea, conflictele de competență în materia adoptării de reglementări pot fi deduse judecării Curții Supreme prin intermediul unei instanțe cu jurisdicție de grad unu sau doi. Astfel, conflictele de competență în privința adoptării de asemenea reglementări se leagă în mod natural, direct de problema constituționalității.

Teoretic, și posibilitatea contestării hotărârilor adoptate de Riigikogu, potrivit Capitolului 3 din CRCPA, ar putea fi considerată un conflict organic de competență (§ 16: “*Orice persoană care constată încălcarea drepturilor sale printr-o hotărâre a Riigikogu se poate adresa Curții Supreme în vederea anulării acelei hotărâri.*”)

Articolul 65 din Constituție stabilește că în competența Parlamentului (*Riigikogu*) intră următoarele atribuții:

- 1) adoptă legi și hotărâri;
- 2) hotărăște asupra organizării unui referendum;
- 3) alege Președintele Republicii, potrivit § 79 din Constituție;
- 4) ratifică și denunță tratatele internaționale, în conformitate cu § 121 din Constituție;
- 5) autorizează candidatul pentru funcția de Prim Ministru să formeze Guvernul;
- 6) adoptă bugetul de stat și aprobă raportul de executare a bugetului de stat;

- 7) la propunerea Președintelui Republicii, numește în funcție președintele Curții Supreme, președintele Consiliului de Supraveghere al Băncii Naționale (Eesti Pank), Controlorul de Audit General, Cancelarul de Justiție, precum și comandantul sau comandantul-șef al Forțelor Armate;
- 8) la propunerea președintelui Curții Supreme, numește în funcție judecătorii Curții Supreme;
- 9) numește în funcție membrii Consiliului de Supraveghere al Băncii Naționale (Eesti Pank);
- 10) la propunerea Guvernului, hotărăște asupra angajării de împrumuturi de către stat și asupra asumării altor obligații și creanțe de către stat;
- 11) adoptă rezoluții, declarații și apeluri adresate poporului Estoniei, altor state și organizații internaționale;
- 12) stabilește sistemul decorațiilor de stat, precum și rangurile militare și diplomatice;
- 13) decide cu privire la retragerea încrederii în Guvern, Primul Ministru sau oricare dintre miniștri;
- 14) declară starea de urgență pe teritoriul statului, potrivit § 129 din Constituție;
- 15) la propunerea Președintelui Republicii, declară starea de război și ordonă mobilizarea și demobilizarea;
- 16) rezolvă alte probleme de interes național pe care Constituția nu le atribuie ca prerogativă a Președintelui Republicii, a Guvernului, a celorlalte autorități publice centrale sau locale.

În procedura controlului de constituționalitate, cererile formulate în legătură cu situațiile prevăzute la art. 65 (2) din Constituție ar putea fi considerate, la nivel teoretic, drept “litigii organice”. Potrivit art. 6 (5) din Capitolul “Controlul legislației de aplicabilitate generală” din CRCPA, Cancelarul Justiției poate sesiza Curtea Supremă cu o cerere de anulare a hotărârii Riigikogu referitoare la supunerea spre aprobare prin referendum a unui proiect de lege ori a unei probleme de interes național atunci când proiectul, cu excepția celui de revizuire a Constituției, ori problema de interes național care se supune aprobării prin referendum contravine Constituției ori în cazul când *Riigikogu* a încălcat, în sens material, normele procedurale cu ocazia adoptării hotărârii privind organizarea referendumului (art. 65 (2) din Constituție).

O procedură distinctă pentru contestarea hotărârilor adoptate de *Riigikogu* în celelalte situații enumerate la § 65 din Constituție nu este prevăzută de lege (CRCPA). Se poate argumenta că, de fapt, contestarea hotărârilor adoptate de *Riigikogu* prin procedura prevăzută de Capitolul 3 din CRCPA în celelalte cazuri enumerate la § 65 din Constituție nici nu ar putea ține de litigiile organice. În consecință, răspunsurile la chestionar se vor referi de principiu la litigiile organice soluționate în baza Capitolului 2 din CRCPA (“Controlul constituționalității legislației de aplicabilitate generală”).

2. Dacă instanța de contencios constituțional are competența soluționării acestor conflicte.

Curtea Supremă este competentă să judece cererile de examinare a conformității legislației de aplicabilitate generală sau a refuzului adoptării legislației de aplicabilitate generală, cu Constituția (art. 2 (1) din CRCPA) în baza procedurii prevăzute în Capitolul 2 din CRCPA (“Controlul constituționalității legislației de aplicabilitate generală): la sesizarea subiectelor îndrituite. Totodată, art. 6 (5) din CRCPA stabilește dreptul Cancelarului Justiției de a contesta o hotărâre adoptată de *Riigikogu* cu privire la supunerea spre aprobare prin referendum a unui proiect de lege sau a altei probleme de interes național.

Cererea adresată Curții Supreme trebuie să fie motivată și să indice prevederile sau principiile Constituției cu care intră în conflict legislația de aplicabilitate generală sau hotărârea *Riigikogu*, astfel contestate; sesizarea trebuie să fie semnată de autorul acesteia și să aibă anexat textul sau pasajele relevante din legislația de aplicabilitate generală sau hotărârea *Riigikogu*, precum și celelalte acte care susțin cererea (art. 8 (1) și (2) din CRCPA). Dacă cererea nu satisface cerințele legale, Curtea Supremă va acorda un termen autorului sesizării în scopul remedierii acestor deficiențe.

În cazul în care petentul nu le-a eliminat în termenul stabilit, Curtea Supremă îi va restitui cererea, fără a o examina. Cererea se restituie fără a fi examinată dacă nu intră în competența Curții Supreme (art. 11 (1) și (2) din CRCPA).

3. Care sunt autoritățile publice între care pot apărea astfel de conflicte?

După cum s-a arătat, în diverse situații părțile implicate în conflict pot fi Președintele Republicii, Cancelarul Justiției sau consiliul unei autorități locale (reclamantul) pe de o parte, respectiv *Riigikogu*, Guvernul, un minister sau o autoritate locală (emitentul reglementării) pe de altă parte; în anumite cazuri, și anumite persoane pot lua parte cu titlu individual în procedură.

4. Actele juridice, faptele sau acțiunile ce pot genera astfel de conflicte: sunt ele legate doar de conflictele de competență sau implică și cazurile când o autoritate publică poate contesta constituționalitatea unui act emis de o altă autoritate publică? Dacă instanța dvs. de control constituțional a soluționat astfel de conflicte. Exemplificați.

În sens larg, chestiunea competenței se poate ivi, întâi de toate, în legătură cu actele care pot fi supuse controlului anterior de către Președintele Republicii, respectiv controlului posterior de către Cancelarul Justiției, precum și, într-un sens restrâns, de autoritățile locale; problema se mai poate ivi în cadrul unui litigiu dedus judecății în primă instanță sau în apel. Chestiunea adoptării legislației de aplicabilitate generală se poate ivi, înainte de toate, în legătură cu reglementările emise de Guvern, ministere

sau autoritățile locale. Controlul constituționalității legislației de aplicabilitate generală adoptată de Guvern, ministere sau autorități locale poate fi declanșat la sesizarea Cancelarului Justiției, precum și a unui consiliu al autorității locale (însă nu cu privire la un act emis de autoritatea locală); chestiunea se poate pune și în cadrul judecării unui litigiu în primă instanță sau în apel.

Posibilitățile de declanșare a procedurii de control de constituționalitate mai sus descrise acoperă doar o mică parte din litigiile soluționate de Curtea Supremă în cadrul procedurii controlului de constituționalitate. Din cele 225 de cauze rezolvate în cadrul acestui control în intervalul 1995-2009, într-un număr de 110 s-a pus problema verificării constituționalității unei legi, în alte 26 – a unor reglementări adoptate de Guvern, alte 12 au vizat reglementări adoptate la nivel de minister, iar 17 – reglementări adoptate de autorități locale. Într-un număr de 14 cazuri, autorul sesizării a fost Președintele Republicii, în 22 de cazuri – Cancelarul Justiției, în 11 cazuri – autoritățile locale, iar în 103 cazuri – instanțele de judecată. În care anume dintre cauze se poate vorbi de existența unui litigiu organic urmează a se stabili de la caz la caz.

Președintele Republicii a sesizat Curtea Supremă în apărarea propriilor competențe (decizia no. III-4/A-4/94 din 13 iunie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme), solicitând declararea art. 2 (2) din Legea privind procedurile și actele Președintelui Republicii, adoptată la 3 mai 1994, ca fiind contrar § 109 din Constituție, întrucât respectiva prevedere îl priva pe Președinte, în mod neconstituțional, de dreptul de apreciere cu privire la inițierea unui decret. Curtea Supremă a declarat prevederea ca fiind neconstituțională.

De asemenea, Curtea Supremă a stabilit că este neconstituțională Legea privind apărarea națională în vreme de pace, adoptată la 8 noiembrie 1994, care limita dreptul Președintelui, în calitate de comandant suprem al apărării naționale, de a ordona utilizarea Forțelor de Apărare în scopul activităților militare în vreme de pace (decizia no. III-4/A-11/94 din 21 decembrie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme), întrucât prin aceasta se îngredea competența Președintelui. Cu acel prilej, Curtea Supremă a statuat: “faptul că sigiliul de stat este deținut de Secretarul de Stat ... nu este de natură să îl supună pe șeful statului unei supravegheri din partea Guvernului prin intermediul Secretarului de Stat ... ceea ce ar aduce atingere principiul separației și echilibrului puterilor” (decizia no. III-4/A-1/93 in 22 iunie 1993 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În problema acordării decorațiilor, Curtea Supremă a constatat că “Guvernul și comisia formată de acesta nu au dreptul de a hotărî în privința chestiunilor date în competența Președintelui prin Constituție” (decizia no. III-4/A-3/94 din 18 februarie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Totodată, Curtea Supremă a declarat neconstituționale prevederile Legii privind procedura grațierii, care – instituind o procedură preliminară – îngredeau dreptul Președintelui de a acorda grațierea, încălcându-i astfel autonomia de decizie, prin aceea că se stabilea componența comisiei prin act [administrativ] (decizia no. 3-4-1-3-98 din 14 aprilie 1998 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme).

Cât privește relațiile dintre Curtea Supremă și executiv (competența de reglementare), Curtea Supremă a constatat, într-o cauză referitoare la Legea pentru modificarea și completarea Legii poliției, că “*Riigikogu* trebuia să fi stabilit cazurile și procedura specifică pentru aplicarea acestor măsuri speciale, de ordin tehnic-operativ, precum și eventualele restrângeri ale exercițiului unor drepturi, nu să le delege în seama autorității Poliției de Securitate și a judecătorilor Curții Supreme. Ceea ce revine legislativului, ca drepturi și obligații prevăzute de Constituție, nu poate fi transferat executivului prin delegare de competență, nici măcar cu titlu temporar și nici chiar dacă acest lucru este supus controlului judiciar” (decizia no. III-4/A-1/94 din 12 ianuarie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În legătură cu aceasta, într-o speță care implica Legea de salarizare și norme emise de Ministerul de Finanțe prin care se stabileau procedura și condițiile de transparentizare a salariilor demnitarilor și funcționarilor publici, Curtea Supremă a constatat: “Prima teză de la alin. 1 al § 3 și prima propoziție a § 11 din Constituție permit restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți fundamentale doar în cazurile și potrivit procedurii stabilite printr-un act al Parlamentului (*Riigikogu*) sau prin referendum. Legislativul trebuie să decidă, el însuși, cu privire la toate problemele care prezintă însemnătate din punctul de vedere al drepturilor fundamentale, iar nu să le delege în sarcina executivului. Executivul poate doar să aducă clarificări privitoare la restricțiile prevăzute de lege asupra drepturilor și libertăților fundamentale, dar nu să instituie îngrădiri suplimentare în raport cu cele prevăzute de lege” (decizia no. 3-4-1-10-02 din 24 decembrie 2002 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Această poziție a fost dezvoltată într-o cauză privind aprobarea de către Guvern a Statutului Autorității Poliției de Securitate și a procedurii temporare pentru aplicarea de măsuri speciale tehnic-operative, din 23 iulie 1993, Curtea Supremă precizând: “Conform art. 87 (6) din Constituție, Guvernul adoptă reglementări și ordonanțe în baza legii. Din cele de mai sus rezultă ierarhia normativă constituțională, concluzia fiind că executivul nu poate să intervină cu reglementări în domenii care, potrivit Constituției, trebuie reglementate prin lege, edictând reglementări *praeter legem*” (decizia no. III 4-1/1-2/94 din 12 ianuarie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În numeroase alte cazuri Curtea Supremă a analizat competența Guvernului de a emite reglementări. Astfel, Curtea Supremă a constatat că instituirea de către Guvern a obligației de plată a unei taxe de participare în vederea participării la o licitație imobiliară excedează limitele abilitării acordate de legislativ (decizia no. 3-4-1-10-00 din 22 decembrie 2000 a Curții Supreme în secții unite). La fel, Guvernul a depășit granițele abilitării prevăzute de Legea privind privatizarea imobilelor fără destinație de locuință, prin aceea că a instituit taxă de participare pentru participanții la licitație, anume prin reglementarea adoptată la 18 iunie 1996 (decizia no. 3-4-1-16-06 din 13 februarie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Curtea Supremă i-a negat Guvernului dreptul de a restrânge criteriile de determinare a suprafețelor de teren necesare edificării de clădiri de intervenție și de a stabili termeni și condiții suplimentare în raport cu Legea reformei funciare, prin reglementarea adoptată la 30 iunie 1998, referitoare la Procedura determinării suprafețelor de teren necesare construcției de clădiri de intervenție (decizia no. 3-4-1-2-07 din 2 mai 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Curtea Supremă a mai constatat că nici

Legea privind impozitarea veniturilor, nici alte legi nu au împuternicit Ministerul de Finanțe să organizeze (prin intermediul metodologiei de aplicare a Legii impozitului pe venit), colectarea taxei pe venit personal la bugetul de stat în cuantum de 48% (decizia no. III-4/1-9/94 din 7 decembrie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme), după cum, într-un caz de dată ulterioară, Curtea Supremă a constatat: “Delegarea obligațiilor fiscale de drept public către executiv poate fi permisă cu condiția ca aceasta să emane din natura obligației fiscale, iar legislativul să determine întinderea dreptului de decizie/apreciere, care poate consta în așezarea plafonului minim și maxim al taxei, în stabilirea criteriilor de calculare a taxei etc.”, declarând neconstituțională o prevedere din Legea privind executorii judecătorești, precum și normele emise în baza acesteia de Ministerul Justiției, “Tariful taxelor pentru executorii judecătorești” din 16 februarie 2001 (decizia no. 3-4-1-22-03 din 19 decembrie 2003 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme).

Referitor la raporturile dintre Riigikogu și autoritățile locale, Curtea Supremă a constatat: “Dat fiind că § 154 din Constituție instituie o simplă rezervă, legiuitorul poate restrânge autonomia autorităților locale, însă atunci când exclude din competența acestora chestiuni care prezintă însemnătate pe plan local, trebuie să o facă din motive bine justificate. În acest sens, trebuie avut în vedere ca garanțiile constituționale ale auto-governării locale să rămână intacte” (decizia no. 3-4-1-4-07 din 8 iunie 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). De asemenea, Curtea Supremă a constatat că “De vreme ce, potrivit Constituției, autoritățile locale funcționează în baza legilor, *Riigikogu* nu-și poate delega atribuțiile legislative în domeniul reglementării activităților autorităților locale” (decizia no. III-4/1-4/93 din 4 noiembrie 1993 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Curtea Supremă și-a confirmat poziția în numeroase cauze judiciare. Astfel, Curtea Supremă a constatat că prevederile Legii privind impozitarea sunt contrare § 154 și art. 157 (2) din Constituție, “întrucât determinarea naturii impozitelor locale, aprobarea și înregistrarea acestora de către Ministerul de Finanțe sau prin procedura stabilită de Ministerul de Finanțe exclude orice fel de acțiune independentă din partea autorităților locale în activitatea de impunere de taxe în baza legii” (decizia no. III-4/1-4/93 din 4 noiembrie 1993 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Curtea Supremă a declarat neconstituțională Metodologia privind ridicarea forțată a autovehiculelor și utilizarea echipamentelor de blocare a roților, aprobată printr-o hotărâre a Consiliului General al Municipiului Tallinn din 16 aprilie 1004 (precum și normele aferente adoptate de Consiliul municipal și totodată decizia consiliului), întrucât stabileau măsura blocării roților autovehiculelor parcate într-un loc nepermis (decizia no. III-4/1-7/94 din 2 noiembrie 1994 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În legătură cu Municipality Narva, Curtea Supremă, atât în anul 2001, cât și în 2010 a luat în dezbateră reglementările emise de autoritățile locale din Narva privind trecerea frontierei (decizia no. 3-4-1-2-00 din 9 februarie 2000 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme și decizia no. 3-4-1-1-10 din 8 iunie 2010 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În ambele cazuri nu exista un temei legal pentru întocmirea listelor de așteptare a vehiculelor ce urmau să traverseze frontiera, după cum lipsea orice procedură detaliată pentru trecerea frontierei sau

pentru introducerea unei taxe care să fie percepută cu ocazia formării unei „cozi”. Una din cele mai importante decizii referitoare la raporturile dintre autoritățile centrale și cele de la nivel local este decizia no. 3-4-1-8-09 din 16 martie 2010 a Curții Supreme în secții unite, așa-numitul caz al finanțării autorităților locale, când Curtea Supremă a explicat ce obligații îi incumbă statului, potrivit Constituției, în materia finanțării autorităților locale, adică ce anume pot pretinde autoritățile locale din partea statului, în virtutea Constituției: legislativul este obligat să identifice care funcțiuni impuse de lege în sarcina autorităților locale sunt de rang național, respectiv local. În repartizarea acestor funcțiuni trebuie să se asigure ca organul însărcinat cu executarea lor să fie cât mai aproape de cetățean, ca aceste funcțiuni "să crească" dinspre comunitatea locală și să ființeze în acord cu autoritățile locale.

Funcțiile/sarcinile la nivel național trebuie finanțate de la bugetul de stat, care trebuie să indice, detaliat pe fiecare dintre ele, fondurile alocate autorităților locale în vederea îndeplinirii acestora.

Curtea Supremă nu a fost sesizată de Cancelarul Justiției cu cereri de declarare a neconstituționalității unui proiect de lege sau a unei inițiative de supunere spre aprobare prin referendum a altor probleme de interes național [Cancelarul Justiției are drept de sesizare când consideră că proiectul de lege (cu excepția celui de revizuire a Constituției) sau o altă problemă de interes național supuse aprobării prin referendum contravin Constituției ori că *Riigikogu* a încălcat grav regulile de procedură la adoptarea hotărârii de organizare a unui referendum], astfel încât nu există jurisprudență în materie.

5. Care sunt titularii dreptului de a sesiza instanța constituțională în vederea soluționării unui asemenea conflict?

A se vedea răspunsurile la pct. 3 și 4.

6. Care este procedura de soluționare a unui astfel de conflict?

Se aplică procedura ordinară a controlului de constituționalitate (a se vedea Capitolul 2 din CRCPA: §§ 4-15; Capitolul 7 din CRCP cuprinde regulile procedurii jurisdicționale (§§ 47-63): limba în care se desfășoară procedura, calcularea termenelor și reprezentarea în fața Curții, drepturile și obligațiile participanților la procedură, modul de examinare a cauzei, conexarea dosarelor, publicitatea și caracterul oral, procedura de desfășurare a dezbaterilor, consemnarea acestora, minuta, încheierea dezbaterilor, deliberarea, pronunțarea, data de la care decizia produce efecte, motivarea deciziei, dispozitivul, îndreptarea erorilor, publicarea, cheltuielile de judecată.)

Suplimentar față de răspunsurile la pct. 1-2 de mai sus, se poate observa că în procedura de control al legislației de aplicabilitate generală, părțile implicate în cazul “litigiilor organice” (§ 10 din CRCPA) pot fi: organul care a adoptat sau emis actul normativ

astfel atacat, organul care a refuzat să adopte sau emită actul normativ, participanții în cadrul procesului în care s-a pronunțat hotărârea prin care Curtea a fost sesizată, consiliul autorității locale (atunci când sesizarea se face de către acesta), Cancelarul Justiției, Ministrul Justiției, precum și ministrul care reprezintă Guvernul. În cadrul procedurii controlului de constituționalitate asupra legislației de aplicabilitate generală, Curtea Supremă solicită punctul de vedere al părților implicate cu privire la constituționalitatea actului normativ atacat. Curtea Supremă acordă organului care a adoptat sau emis actul normativ, respectiv organului care nu a adoptat sau emis actul normativ, precum și participanților în cadrul procesului în care s-a pronunțat hotărârea prin care Curtea a fost sesizată, posibilitatea de a prezenta concluzii suplimentare ori propriul punct de vedere asupra opiniilor înaintate Curții Supreme și, acolo unde este necesar, solicită explicații organului care a adoptat sau emis actul normativ ori, după caz, organului care nu a adoptat sau emis actul normativ.

La cererea motivată a uneia dintre părți sau din oficiu, Curtea Supremă poate suspenda, în cazuri temeinic justificate, aplicarea actului normativ atacat sau a unor prevederi ale acestuia, până la data la care decizia Curții Supreme urmează să-și producă efectele (§ 12 din CRCPA).

Curtea Supremă soluționează cauza într-un termen rezonabil, fără a depăși însă o perioadă de patru luni de la primirea sesizării; cererea adresată de Cancelarul Justiției, prin care se solicită anularea hotărârii *Riigikogu* privind supunerea spre aprobare prin referendum a unui proiect de lege ori a unei alte probleme de interes național va fi soluționată în termen de două luni de la primirea sesizării (§ 13 din CRCPA).

De asemenea, este important de subliniat că, la judecarea cauzei (a se vedea § 14 din CRCPA), Curtea Supremă nu este ținută de motivarea făcută în cerere sau în hotărârea prin care instanța a sesizat Curtea. Când este sesizată prin hotărâre a instanței de judecată, Curtea Supremă poate invalida sau declara neconstituțională legislația de aplicabilitate generală, ori prevederi ale acesteia, precum și omisiunea de a adopta legislația de aplicabilitate generală care prezintă relevanță în soluționarea cauzei. Prin aceasta Curtea Supremă nu soluționează litigiul pe fond, acesta urmând a fi judecat potrivit regulilor aplicabile procedurii civile, penale, administrative sau contravenționale, după caz. Cu toate acestea, în cazul în care sesizarea se face de una dintre secții sau de un complet special constituit în cadrul Curții Supreme în conformitate cu regulile procedurale aplicabile în cauză, chestiunea se rezolvă de către Curte în secții unite, indiferent de materie, Curtea făcând concomitent aplicarea codului de procedură valabil în respectiva materie, cât și a legii proprii.

7. Ce soluții pronunță instanța de contencios constituțional? Exemplificați.

În cadrul procedurii controlului de constituționalitate asupra legislației de aplicabilitate generală, Curtea Supremă are următoarele posibilități (§ 15 din CRCPA):

- 1) să declare legislația de aplicabilitate generală, încă neintrată în vigoare, ca fiind contrară Constituției;
- 2) să declare legislația de aplicabilitate generală intrată în vigoare, ori dispoziții ale acesteia, ca fiind contrare Constituției și să le anuleze;
- 2¹) să declare că refuzul adoptării legislației de aplicabilitate generală contravine Constituției;
- 4) să anuleze hotărârea adoptată de *Riigikogu* prin care se supune aprobării prin referendum un proiect de lege sau altă problemă de interes național;
- 5) să declare că legislația de aplicabilitate generală contestată sau refuzul adoptării legislației de aplicabilitate generală erau în dezacord cu prevederile Constituției, la data sesizării Curții;
- 6) să respingă cererea.

Legislația de aplicabilitate generală declarată neconstituțională nu intră în vigoare (de exemplu, în cazul declarării unui acord internațional sau a unor prevederi ale acestuia ca fiind în dezacord cu Constituția, se solicită organului care a încheiat acordul să îl denunțe, acolo unde acest lucru este posibil, ori să inițieze procedura de denunțare a acordului internațional sau amendarea acestuia de o manieră care să garanteze conformitatea cu Constituția; un acord internațional care contravine Constituției nu se aplică la nivel național).

Din totalul de 255 de cazuri de control de constituționalitate judecate în perioada 1995-2009, Curtea Supremă a admis cererea, recursul sau contestația ori s-a pronunțat în sensul constatării neconstituționalității în 98 de cazuri (inclusiv parțial, în 8 dintre acestea). Într-una dintre situații, Curtea Supremă a declarat neconstituțional refuzul de a adopta legislație de aplicabilitate generală, iar în 19 cazuri – faptul că legea sau acordul internațional sunt contrare Constituției (legea fiind însă deja abrogată la data pronunțării deciziei). În 103 cazuri, Curtea Supremă a respins cererea, recursul sau contestația ori a pronunțat o decizie prin care a constatat că nu există contrarietate cu Constituția, iar în alte 36 de cazuri Curtea Supremă a restituit cererea, recursul sau contestația, ca inadmisibile.

Nici una din cauzele dezbătute de Curtea Supremă nu a avut ca obiect o cerere de anulare a unei hotărâri adoptate de *Riigikogu* referitoare la supunerea spre aprobare, prin referendum, a unui proiect de lege sau a altei probleme de interes național, ori vreo cerere de anulare a unei alte hotărâri a *Riigikogu*.

8. Modalități de îndeplinire a deciziei instanței constituționale: conduita autorităților publice vizate după soluționarea conflictului. Exemplificați.

În anumite cazuri, Curtea Supremă, în interesul soluționării cauzei, a făcut vorbire și de o serie de obligații viitoare în sarcina executivului sau a legislativului, cât privește înlăturarea stării de neconstituționalitate. De exemplu, pronunțându-se în sensul anulării reglementărilor adoptate de Consiliul local al Comunei Keila, referitoare la

organizarea de exerciții de trageri pe teritoriul respectivei comune, Curtea Supremă a statuat în cuprinsul deciziei și cu privire la obligățiile viitoare ce revin executivului: “Câtă vreme Guvernul ori ministerul de resort nu au stabilit condiții în privința poligoanelor de trageri aparținând Forțelor de Apărare și a procedurii de utilizare a acestora, nu se pot organiza exerciții de trageri în aceste poligoane” (decizia no. 3-4-1-3-00 din 8 martie 2000 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). De asemenea, declarând neconstituționalitatea unei prevederi din Legea privind impozitarea, precum și a normelor emise de Ministerul de Finanțe în baza acesteia, prin care se stabilea rata dobânzii, Curtea Supremă preciza: “Prezenta decizie nu afectează obligația Administrației Fiscale de a face plata dobânzii către contribuabili în baza acestei rate” (decizia no. 3-4-1-8-02 din 5 noiembrie 2002 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). O obligație și mai precisă a executivului a fost fixată cu ocazia judecării unei cauze referitoare la plângerea formulată de dl. N. Irihin, prin care se solicita anularea măsurilor dispuse de Prefectura de poliție din Tallinn și obligarea acesteia la eliberarea permisului de armă. Curtea Supremă a constatat că: “De regulă, o instanță de contencios administrativ nu poate obliga organul administrativ să ia o decizie lăsată la aprecierea lui. Acest lucru este posibil doar dacă, ținând cont de împrejurările cauzei, este evident care anume decizie este cea legală. ... Dat fiind că eliberarea unui permis de armă este la latitudinea organului executiv, Curtea în secții unite nu îl obligă să elibereze un permis de armă, însă este posibil să îl oblige să reexamineze cererea petentului de eliberare a permisului de armă. ... Cererea lui N. Irihin’s trebuie soluționată după intrarea în vigoare a ... dispozitivului prezentei decizii, ținându-se cont de reglementările aplicabile în cazul eliberării permisului de armă pentru persoanele rezidente în Estonia în baza unui permis de rezidență temporară și care nu își au domiciliul în afara Estoniei” (decizia no. 3-3-1-60-03 din 25 februarie 2004 a Curții Supreme în secții unite).

Linii directoare pentru legislativ și executiv au fost trasate într-o altă decizie a Curții Supreme: “Indiferent dacă instanța [Curtea Supremă în secții unite] invalidează parțial [o prevedere din Legea cetățeniei] și declară în parte neconstituțională [o altă prevedere din aceeași lege], Curtea Supremă în secții unite nu poate obliga executivul în acest caz să rezolve problema lingvistică a d-lui V. Fedtschenko. ... Situația se va rezolva odată ce legislativul va stabili o procedură prin care persoanele cu deficiențe de auz să fie scutite de examenul cunoștințelor de limbă în vederea obținerii cetățeniei, în funcție de gravitatea deficienței acustice – dacă aceasta împiedică sau nu învățarea limbii” (decizia no. 3-4-1-47-03 din 10 decembrie 2003 a Curții Supreme în secții unite).

Întrucât analiza pe perioada 2004-2009 acoperă decizii prin care s-a constatat neconstituționalitatea unei prevederi legale sau o lacună legislativă, dar nu și decizii prin care să se fi verificat constituționalitatea unor reglementări adoptate de executiv sau de autoritățile locale, întrebarea din chestionar nu poate primi răspuns exhaustiv.

III. EXECUTAREA DECIZIILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

1. Deciziile Curții Constituționale:

- a) sunt definitive;
- b) pot fi recurate, situație în care se vor arăta titularii dreptului, termenele și procedura;
- c) produc efecte *erga omnes* ;
- d) produc efecte *inter partes litigantes*.

Deciziile Curții Supreme sunt general obligatorii, ele trebuie respectate de instanțele judiciare inferioare, de Curtea Supremă însăși și de legislativ (a se vedea răspunsurile la pct. 6a de la subdiviziunea I). Deciziile Secției de Control Constituțional a Curții Supreme își produc efectele de la data pronunțării în ședință publică (art. 58 (1) și (2) din CRCPA). Deciziile Curții Supreme sunt definitive și nu sunt supuse niciunei căi de atac.

După epuizarea căilor interne de atac, este totuși posibil, în anumite cazuri, un recurs în fața Curții Europene a Drepturilor Omului în baza sistemului Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În general, deciziile Secției de Control Constituțional a Curții Supreme pronunțate în cadrul procedurii controlului abstract asupra constituționalității legislației de aplicabilitate generală (la sesizarea Președintelui Republicii, a Cancelarului de Justiție ori a unei autorități locale) sunt obligatorii *erga omnes*; deciziile date în procedura de control abstract (la sesizarea unei instanțe judiciare) sunt, mai presus de toate, obligatorii *erga omnes*, iar în anumite cazuri li se adaugă și obligativitatea *inter partes litigantes* (de exemplu, dreptul de a obține despăgubiri se naște *ex nunc*, etc.). În atare situații, există varianta revizuirii în procesul civil, penal sau de contencios administrativ dacă, în cadrul procedurii controlului de constituționalitate, Curtea Supremă decide redeschiderea judecării într-o cauză în care hotărârea judecătorească și-a produs efectele, ca urmare a faptului că legislația de aplicabilitate generală sau prevederi ale acesteia, pe care s-a întemeiat hotărârea, a fost declarată neconstituțională (a se vedea și răspunsul la pct. 3 în continuare).

Cât privește caracterul obligatoriu *erga omnes*, Curtea Supremă a stabilit: “În cazul în care anumite prevederi dintr-o lege au fost anulate în cadrul procedurii de control de constituționalitate, celelalte prevederi ale legii trebuie interpretate în baza deciziei Curții Supreme” (decizia no. 3-4-1-9-98 din 25 noiembrie 1998 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Totodată, într-o speță privitoare la Legea alcoolului, Curtea Supremă a constatat că, până la data introducerii modificărilor legislative necesare, declararea ca neconstituțională a unei prevederi din Legea alcoolului nu exclude anularea unei autorizații de licență în cazul săvârșirii unor fapte grave, în temeiul unor dispoziții în vigoare, care prevăd o asemenea sancțiune acolo unde, ținându-se cont de toate împrejurările în cauză, acest lucru se vădește necesar. Dacă

emitentul autorizației de licență a anulat-o în baza acelei prevederi, neconstituționale, din Legea alcoolului, iar decizia a fost atacată în contencios administrativ, instanța trebuie să cumpănească atent dacă, în împrejurările date, anularea licenței era necesară și justificată (decizia no. 3-4-1-6-00 din 28 aprilie 2004 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). La fel, Curtea Supremă a constatat și în primul caz referitor la principiile reformei în domeniul proprietății: “Curtea Supremă în secții unite a admis că declararea neconstituționalității acelei prevederi echivalează cu perpetuarea stării de ambiguitate. Legislativul este dator să adopte norme juridice adecvate, prin care să se pună capăt acestei situații. Până la data punerii lor în acord cu principiul clarității juridice, nu se poate decide cu privire la restituirea în natură a proprietăților care au aparținut repatriaților ori acordarea de despăgubiri, după cum imobilele în cauză nu pot fi scoase la vânzare” (decizia no. 3-4-1-5-02 din 28 octombrie 2002 a Curții în secții unite).

Curtea Supremă în secții unite a văzut în art. 58 (3) din CRCPA, care permite amânarea intrării în vigoare a deciziei, o limitare a obligativității *erga omnes*: “Faptul că ... în Codul de Procedură Civilă au fost introduse motivele de revizuire nu echivalează automat cu efectul retroactiv al tuturor deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate. Art. 58 (3) din CRCPA permite judecata în cadrul controlului de constituționalitate, fără ca decizia să retroactiveze însă *erga omnes*. Situația incertă a persoanelor care au depus cerere ... trebuie să ... ia sfârșit cât privește soarta cererilor pe care le-au depus în legătură cu proprietățile confiscate ilicit și care au aparținut celor repatriați în Germania. Aceste cereri trebuie soluționate. ... iar cererile trebuie examinate ... indiferent de faptul că anterior au fost examinate sau aprobate [în baza unei prevederi neconstituționale] ... de asemenea, trebuie reexamine cererile care s-au judecat de către instanțele de contencios administrativ [în baza unei prevederi neconstituționale], fiind declarate nelegale sau anulate prin hotărârea pronunțată.” Curtea Supremă în secții unite nu a exclus depunerea de noi cereri, însă “La depunerea cererilor, trebuie cumpănit de la caz la caz, dacă o asemenea cerere a fost depusă într-un termen rezonabil” (decizia no. 3-3-2-1-07 din 10 martie 2008 a Curții Supreme în secții unite).

Efectele *ex tunc inter partes* au fost confirmate de Curtea Supremă atunci când Guvernul a amendat reglementarea atacată de o asemenea manieră încât actuala redactare, în vigoare, nu mai conține prevederea atacată (decizia no. 3-4-1-8-06 din 2 mai 2007 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). Curtea Supremă mai nota: “Oferind posibilitatea revizuirii hotărârilor pronunțate în contenciosul administrativ, legiuitorul a evidențiat în mod clar că deciziile pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate pot avea efecte retroactive. Revizuirea unei hotărâri judecătorești ar fi de neconceput dacă deciziile pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate ar produce exclusiv efecte *ex nunc*” (decizia no. 3-3-2-1-07 din 10 martie 2008 a Curții Supreme în secții unite).

Efectele *ex nunc* ale deciziilor pronunțate de Curtea Supremă în cadrul controlului de constituționalitate sunt legate de obligativitatea *inter partes*: “Întrucât decizia Secției

produce efecte *ex nunc*, ea nu constituie temei pentru restituirea plății impozitului pe venitul constând în acordarea unor beneficii, către contribuabilii care nu au contestat decizia de impunere sau față de care și-a produs efectele o hotărâre judecătorească pronunțată de instanța de contencios administrativ” (decizia no. 3-4-1-5-00 din 12 mai 2000 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). În mod similar, Curtea Supremă constata: “Prin declararea ca fiind neconstituțională ... a unei reglementări emise de Ministerul Justiției, nu se naște obligația restituirii sumelor achitate ca taxă pentru executorii judecătorești. Doar acei debitori care au contestat legalitatea deciziei de stabilire a taxei pentru executor judecătorec sunt îndreptățiți la restituirea sumelor achitate în cursul procedurii de executare a hotărârii judecătorești” (decizia no. 3-4-1-22-03 din 19 decembrie 2003 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme). A se vedea și exemplul privind Legea alcoolului, în răspunsul de mai sus (decizia no. 3-4-1-6-00 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme).

2. De la publicarea deciziei în Monitorul/Jurnalul Oficial, textul de lege declarat neconstituțional:

- a) se abrogă;
- b) se suspendă, până la punerea de acord a actului/textului declarat neconstituțional cu prevederile legii fundamentale;
- c) se suspendă, până când legiuitorul invalidează decizia instanței constituționale;
- d) alte situații.

Deciziile Curții Supreme în secții unite și ale Secției de Control Constituțional a Curții Supreme, care conțin o constatare referitoare la constituționalitate (§ 62 din CRCPA; art. 2 (2) 7) din Legea *Riigi Teataja*) privind legislația de aplicabilitate generală publicată în *Riigi Teataja* se publică în *Riigi Teataja* (jurnalul oficial în variantă electronică, disponibil la www.riigiteataja.ee). Celelalte decizii și hotărâri motivate pronunțate de Curtea Supremă în baza legii CRCPA se publică pe pagina de Internet a Curții Supreme (§ 62 din CRCPA; adresa: www.riigikohus.ee).

Întrucât, potrivit art. 58 (1) și (2) din lege (CRCPA), deciziile pronunțate de Curtea Supremă în baza legii își produc efectele de la data pronunțării, nu s-a stabilit o procedură distinctă de publicitate pentru intrarea lor în vigoare. Conform practicii curente, în jurnalul oficial *Riigi Teataja* se face o mențiune privind decizia Curții Supreme pronunțată în cadrul controlului de constituționalitate, în locul sau în dreptul prevederii declarate ca fiind neconstituțională și anulată, în legătură cu legislația în vigoare referitoare la respectiva cauză (art. 15 (1) 2) din CRCPA). Măsurile de ordin legislativ pentru modificarea textului neconstituțional rămân a fi stabilite de legislativ (a se vedea răspunsul la pct. 6a și 6b din secțiunea I a chestionarului).

Când legislația de aplicabilitate generală este declarată neconstituțională înainte de intrarea ei în vigoare (art. 15 (1) 1) of the CRCPA), aceasta nu mai poate intra în vigoare (art. 15 (2) din CRCPA). În cazurile când Curtea Supremă admite că actul atacat, din categoria legislației de aplicabilitate generală, sau refuzul adoptării

legislației de aplicabilitate generală era în dezacord cu prevederile Constituției la data sesizării (art. 15 (1) 5) din CRCPA), acea legislație fiind deja abrogată, chiar și într-o asemenea eventualitate în *Riigi Teataja* se face o mențiune referitoare la decizia Curții Supreme, în dreptul respectivei prevederi neconstituționale, în sensul că textul a încetat să mai fie în vigoare.

În cazul unei decizii a Curții Supreme prin care s-a constatat că legislația de-acum abrogată este neconstituțională nu pot fi excluse anumite efecte *inter partes* care se nasc prin declararea legislației abrogate ca fiind neconstituțională (a se vedea răspunsul la pct. 1 din aceeași secțiune de mai sus).

Curtea Supremă este îndrituită să amâne efectele unei decizii pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate al legislației de aplicabilitate generală, cu până la 6 luni (art. 58 (3) din CRCPA). Această facultate a fost utilizată, spre exemplu, în cauza referitoare la Legea privind Principiile reformei în domeniul proprietății, unde instanța preciza: “Executivul și legislativul trebuie să opteze pentru una din soluții în materia restituirii în natură, a acordării de despăgubiri ori a scoaterii la vânzare a proprietăților expropriate ilicit, care au aparținut persoanelor repatriate în Germania în baza acordurilor încheiate cu statul german în 1941. ... Curtea Supremă în secții unite nu-și poate aroga misiunea legislativului și nu poate opta pentru una dintre soluții, edictând norme juridice în locul Parlamentului. Legislativul necesită un termen pentru rezolvarea acestor chestiuni.” Prevederea legală va fi anulată în 6 luni de la împlinirea termenului, în cazul când, până la respectiva dată, nu va fi fost adoptată o lege de modificare sau de abrogare a prevederii (hotărârile cu caracter interimar no. 3-3-1-63-05 din 12 aprilie 2006 și 6 decembrie 2006 ale Curții Supreme în secții unite). Referitor la această problemă, a se vedea și răspunsul la pct. 6a din prima parte a chestionarului.

3. Odată ce curtea constituțională a pronunțat o decizie de neconstituționalitate, în ce mod este aceasta obligatorie pentru instanța de fond și pentru celelalte instanțe judiciare?

În virtutea primei teze a art. 3 (1) din Constituție, sub aspectul conținutului său (declararea ca neconstituțională și anularea legislației de aplicabilitate generală ori a unor prevederi ale acesteia, respectiv declararea legislației de aplicabilitate generală, a refuzului de adoptare a legislației de aplicabilitate generală ori a acordului internațional ca fiind contrare Constituției la data sesizării Curții – art. 15 (1) 2) și 5) din CRCPA), decizia Curții Supreme pronunțată în cadrul controlului de constituționalitate este obligatorie pentru instanțele inferioare, la fel ca și pentru Curtea Supremă însăși: “Puterile statului se exercită exclusiv în baza Constituției și a legilor conforme acesteia.” Potrivit art. 2 1) și 4) din Codul de Procedură Penală, izvoarele dreptului procesual penal sunt, între altele, Constituția Republicii Estonia și deciziile Curții Supreme pronunțate în chestiunile nereglementate de alte izvoare de drept procesual penal, dar care se ivesc în procesul de aplicare a legii.

Potrivit art. 9 (1) din CRCPA, atunci când, la judecata în primă instanță sau în apel, instanța nu a făcut aplicarea prevederilor relevante din legislația de aplicabilitate generală, declarându-le contrare Constituției ori dacă, la judecata în primă instanță sau în apel, instanța declară că refuzul adoptării legislației de aplicabilitate generală contravine Constituției, aceasta va remite Curții Supreme hotărârea pronunțată. Ca atare, în respectiva cauză, instanța s-a pronunțat deja prin hotărârea dată în soluționarea litigiului dedus judecătii, fără să aplice legislația sau prevederile pe care le declară neconstituționale ori legislația constituțională ce urma a fi aplicată. Într-o atare situație, decizia Curții Supreme nu va aduce nicio modificare în privința judecătii pronunțate de acea instanță. Cu toate acestea, deciziile Curții Supreme pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate produc consecințe procedurale în procesele civile, penale și în contenciosul administrativ în ceea ce privește termenul de exercitare a căii de atac, iar aceste decizii ale Curții Supreme servesc drept cauză de revizuire în toate cele trei categorii de proceduri. În lumina decizei Curții Supreme, celelalte instanțe își stabilesc practica atât în cauzele aflate pe rol, cât și în cele nou introduse, până la momentul când legislativul amendează legislația sau prevederea neconstituțională ori adoptă o nouă reglementare.

Astfel, în procedura penală deciziile pronunțate de Curtea Supremă în cadrul controlului de constituționalitate sunt asociate termenului de depunere a apelului, respectiv a recursului (în casație): Dacă, la judecarea unei cauze penale, instanța declară că legea ce urmează a fi aplicată în soluționarea cauzei este contrară Constituției și refuză să o aplice, cererea de apel se depune în scris la instanța de judecată, în termen de 15 zile de la data pronunțării deciziei Curții Supreme, în cadrul controlului de constituționalitate, cu privire la legislația de aplicabilitate generală care nu a fost aplicată (art. 319 (5) din Codul de Procedură Penală). Dacă, la judecarea unei cauze penale, curtea de apel declară că legea ce urmează a fi aplicată în soluționarea cauzei este contrară Constituției și refuză să o aplice, cererea de recurs (în casație) se depune în termen de 30 de zile de la data pronunțării deciziei Curții Supreme, în cadrul controlului de constituționalitate, cu privire la legislația de aplicabilitate generală care nu a fost aplicată (art. 345 (4) din Codul de Procedură Penală).

Dacă, prin hotărârea dată în soluționarea cauzei penale, instanța de judecată declară că legea ce urmează a fi aplicată este contrară Constituției și refuză să o aplice, termenul de depunere a apelului împotriva hotărârii prin care instanța nu a făcut aplicarea legii se calculează de la data pronunțării decizei Curții Supreme, în procedura controlului de constituționalitate (art. 387 (3) din Codul de Procedură Penală).

Codul de Procedură Civilă (CCP) prevede posibilitatea suspendării judecătii pe perioada desfășurării procedurii controlului de constituționalitate de către instanța Curții Supreme, în cazul când poate fi afectată valabilitatea legislației de aplicabilitate generală ce urmează a fi aplicată în soluționarea respectivei cauze (art. 356 (2) din CCP).

În procesul civil, termenele sunt reglementate similar celor prevăzute în procedura penală: Dacă, la judecata în primă instanță, instanța [tribunalul] declară, prin hotărârea pronunțată, că legislația de aplicabilitate generală ce urmează a fi aplicată este contrară Constituției și refuză să o aplice, termenul de apel nu va începe să curgă mai înainte de data pronunțării deciziei Curții Supreme, în cadrul controlului de constituționalitate, cu privire la legislația de aplicabilitate generală care nu a fost aplicată (art. 632 (2) din CCP). Dacă, în cursul judecării, instanța declară, printr-o încheiere, că legislația de aplicabilitate generală ce urmează a fi aplicată este contrară Constituției și refuză să o aplice, termenul de apel împotriva încheierii nu va începe să curgă mai înainte de data pronunțării deciziei Curții Supreme, în cadrul controlului de constituționalitate, cu privire la legislația de aplicabilitate generală care nu a fost aplicată (art. 661 (3) din CCP). Dacă, la judecata în apel, instanța declară, prin hotărârea pronunțată, că legislația de aplicabilitate generală ce urmează a fi aplicată este contrară Constituției și refuză să o aplice, termenul de recurs (în casație) va fi calculat de la data pronunțării deciziei Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate (art. 670 (2) of the CCP). Dacă, la judecarea cauzei, instanța, prin hotărârea pronunțată, declară că legislația de aplicabilitate generală ce urmează a fi aplicată este contrară Constituției și refuză să o aplice, termenul de recurs împotriva legislației de aplicabilitate generală neaplicată va fi calculat de la data pronunțării deciziei Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate (art. 698 (3) of the CCP).

În procedura contenciosului administrativ, instanța, soluționând cauza, nu va face aplicarea unei legi ori a altui act normativ care contravine Constituției Republicii Estonia. Dacă instanța, judecând cauza, nu a aplicat legea sau actul normativ relevant ori un acord internațional, declarându-le contrare Constituției ori dacă instanța a declarat neconstituțional refuzul de a emite un act de aplicabilitate generală, atunci ea va remite Curții Supreme hotărârea pronunțată, prin aceasta declanșând procedura controlului de constituționalitate ce se exercită de Curtea Supremă (art. 25 (9) și (10) din Codul de Procedură Administrativă (CAP)).

Cât privește termenele, în procedura contenciosului administrativ se aplică prevederi similare normelor procedurale valabile în controlul de constituționalitate în fața Curții Supreme. Dacă, judecând cauza, instanța de contencios administrativ declară, prin hotărârea pronunțată, că actul normativ ce urmează a fi aplicat contravine Constituției și refuză aplicarea acestuia, termenul de depunere a apelului privitor la actul normativ neaplicat se va calcula de la data pronunțării deciziei Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate (art. 31 (6) din CAP). Dacă, judecând cauza, instanța declară, printr-o încheiere, că actul normativ ce urmează a fi aplicat contravine Constituției și refuză aplicarea acestuia, termenul de apel împotriva încheierii nu va începe să curgă mai înainte de data pronunțării deciziei Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate asupra actului normativ neaplicat (art. 47¹ (4) din CAP). Dacă, judecând cauza, instanța declară, prin hotărârea pronunțată, că actul normativ ce urmează a fi aplicat contravine Constituției și refuză aplicarea acestuia, termenul de recurs împotriva hotărârii nu va începe să curgă mai

înainte de data pronunțării deciziei Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate asupra actului normativ neaplicat (art. 74¹ (4) din CAP).

În cauzele penale, procedura de revizuire implică examinarea cererii de revizuire de către Curtea Supremă în scopul de a decide cu privire la rejudecarea unei cauze în care instanța s-a pronunțat printr-o hotărâre definitivă (art. 365 (1) din Codul de Procedură Penală). Între altele, constituie motiv de revizuire declararea de către Curtea Supremă, în exercitarea controlului de constituționalitate, a neconstituționalității legislației de aplicabilitate generală ori a unei prevederi din aceasta, pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere (art. 366 (6) din Codul de Procedură Penală).

Și în procesul civil constituie motiv de revizuire declararea de către Curtea Supremă, în exercitarea controlului de constituționalitate, a neconstituționalității legislației de aplicabilitate generală ori a unei prevederi din aceasta, pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere (dacă s-au descoperit fapte și împrejurări noi, revizuirea unei hotărâri definitive se poate face în baza cererii introduse de una dintre părți sau, în cazul materiei supusă revizuirii, în baza cererii formulate de un participant la procedură sau de o altă persoană care ar fi trebuit introdusă în cauză la judecarea pricinii de către instanță – art. 702 (1) din CCP) (art. 702 (2) 7) din CCP).

În mod similar, în procedura contenciosului administrativ revizuirea unei hotărâri definitive poate fi cerută de una dintre părți dacă s-au descoperit noi fapte și împrejurări. Motivele de revizuire a unei hotărâri pronunțate de instanța de contencios administrativ sunt cele prevăzute de procedura civilă (§ 75 din CAP).

Din analiza¹¹ deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate desfășurat în perioada 2004-2009 se poate exemplifica maniera în care instanțele judiciare au reacționat la deciziile Curții Supreme:

1. Dosarul no. 3-4-1-14-07 (Eliberarea din funcție ca urmare a împlinirii vârstei)

La 1 octombrie 2007, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a declarat neconstituțional și a anulat § 120 din Legea privind serviciul public (PSA), potrivit căruia funcționarul public poate fi eliberat din funcție pe motive de vârstă dacă a împlinit 65 de ani, precum și art. 130 (1) în măsura în care privește notificarea în avans a eliberării din funcție pe motive de vârstă, art. 130 (3) în măsura în care privește acordarea de salarii compensatorii pentru eliberarea din funcție pe motive de vârstă, precum și art. 133 (1) and (3) în măsura în care privește termenele stabilite pentru eliberarea din funcție pe motive de vârstă. Instanța a constatat că aceste prevederi, întrucât permit menținerea în funcție a unui funcționar care a împlinit 65 de ani, dar și eliberarea din funcție a altuia, justificată exclusiv pe criteriul vârstei, constituie o încălcare a dreptului fundamental la egalitate.

---

¹¹ Disponibil la: http://www.riigikohus.ee/vfs/988/PSJV_lahendite_taitmine_2010.pdf.

Ulterior deciziei Curții Supreme, Curtea Administrativă din Tartu a judecat o contestație prin care se solicita ca un ordin de eliberare din funcție, emis în baza § 120 din PSA, să fie declarat nelegal și desființat retroactiv (decizia Curții Administrative din Tartu din 14 februarie 2008 în dosarul no. 3-07-2413/3). În hotărârea pronunțată, instanța reținea: *“Fie și o unică decizie administrativă emisă în baza legislației de aplicabilitate generală, odată ce a fost declarată neconstituțională, este la rândul ei neconstituțională, deci nelegală. În speță, neconstituționalitatea § 120 din PSA, care permitea eliberarea din funcție pe motivul împlinirii vârstei de 65 de ani, a fost constatată de instanța de control constituțional. Reclamantul a fost eliberat din funcție printr-un ordin administrativ emis în baza acestei norme legale, declarată neconstituțională, ceea ce echivalează cu eliberarea sa din funcție printr-un act administrativ ilegal. Având în vedere aceste considerente, instanța admite recursul, desființând ca nelegal ordinul no. 145-p al Guvernatorului din Tartu, din data de 20 decembrie 2004.”* Astfel, instanța administrativă recunoștea efectele retroactive ale deciziei Secției de Control Constituțional. Soluția a fost confirmată în recurs, de Curtea de Apel Tartu (decizia Curții de Apel Tartu din 6 mai 2008 în dosarul no. 3-07-2413/8).

2. Dosarele no. 3-1-3-13-03 și 3-3-2-1-04 (Redeschiderea cazului ca urmare a unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului)

La 6 ianuarie 2004, Curtea Supremă în secții unite a pronunțat două decizii în sensul că acolo unde Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor garantate prin Convenția Europeană, printr-o hotărâre de condamnare dată de o instanță judiciară din Estonia, hotărârea trebuie să poată fi revizuită, la cererea persoanei în cauză, dacă încălcarea a fost gravă și a continuat să producă consecințe, iar statutul juridic al persoanei poate fi ameliorat prin revizuire. De asemenea, după cum observa instanța: *“Curtea Supremă în secții unite opinează că cea mai bună modalitate de a duce la îndeplinire această obligație ar necesita amendarea codurilor de procedură astfel încât să devină fără echivoc dacă, după pronunțarea unei hotărâri de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, trebuie să se procedeze la rejudecarea procesului penal, în ce cazuri anume și în ce modalitate”* (dosarul no. 3-1-3-13-03 pct. 31).

La nici doi ani după aceea, la 1 ianuarie 2006, intra în vigoare noul Cod de Procedură Civilă, care cuprinde și următorul caz de revizuire: Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, sau a Protocoalelor sale adiționale, datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele acestei încălcări nu pot fi eliminate sau remediate într-un mod rezonabil decât prin revizuirea hotărârii (art. 702 (2) 8) din CCP). De mai lungă durată a fost însă introducerea de motive similare și în celelalte coduri și legi care guvernează procedura judiciară, în vederea deplinei conformări cu hotărârile Curții Europene.

În Codul de Procedură Administrativă, vechea reglementare care enumera cazurile de revizuire a fost înlocuită cu o normă de trimitere la motivele de revizuire prevăzute de procedura civilă (prevederea a intrat în vigoare la 1 septembrie 2006). Și mai târziu, la 18 noiembrie 2006, după aproape doi ani de dezbateri în Parlament, au intrat în vigoare noile prederi ale Codului de Procedură Penală și ale Codului de Procedură Contravențională, în care figurează, ca motiv de revizuire, satisfacerea unei plângeri individuale adresată Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva unei hotărâri judecătorești, acolo unde Curtea a constatat o încălcare a Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a unuia dintre Protocoalele sale adiționale. Condiția suplimentară este ca încălcarea să fi fost de natură a afecta soluția pronunțată, iar consecințele încălcării să nu poată fi eliminate ori prejudiciul creat să nu poată fi reparat decât prin revizuirea hotărârii.

În decursul acestor 2-3 ani, Curtea Supremă a trebuit să rămână fidelă jurisprudenței anterioare în pofida faptului că lipseau aceste reglementări. La 22 noiembrie 2004, Secția Penală a Curții Supreme a decis redeschiderea cauzei în dosarul no. 3-1-3-5-04, în care o persoană fusese condamnată în Estonia. Motivul a fost hotărârea dată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în baza Articolului 7(1) din Convenție, care consacră principiul *nullum crimen, nulla poena*. Cu privire la faptele incriminate în dosarul cauzei, Secția Penală a pronunțat o soluție de achitare.

3. Dosarul no. 3-4-1-20-07 (Exercitarea căii de atac împotriva hotărârii de respingere a măsurilor asigurătorii în procesul civil)

La 9 Aprilie 2008, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme declara neconstituțională teza întâi a art. 390 (1) și art. 660 (1) din Codul de Procedură Civilă, anulându-le în măsura în care nu permiteau exercitarea căii de atac împotriva hotărârii de respingere a cererii de înființare a măsurii asigurătorii și viramentul la bugetul de stat a sumelor plătite cu titlu de cauțiune. Potrivit prevederilor legale, părțile puteau ataca hotărârile pronunțate de tribunale și curți de apel, de înființare a măsurii asigurătorii, de înlocuire cu o altă măsură asigurătorie ori de ridicare a măsurii asigurătorii, fără ca legea să prevadă însă și dreptul de a ataca hotărârea prin care instanța a respins cererea de înființare a măsurii asigurătorii.

În toamna aceluiași an, la 1 octombrie 2008, Secția Civilă a Curții Supreme a trebuit să porceadă de la decizia pronunțată de Secția de Control Constituțional în soluționarea dosarului no. 3-2-1-71-08. Astfel, Secția Civilă a constatat că, având în vedere prevederea conform căreia în cazul respingerii cererii de înființare a măsurii asigurătorii, sumele plătite cu titlu de cauțiune se varsă la bugetul de stat, persoana care a plătit cauțiunea trebuie să aibă drept de a ataca hotărârea tribunalului prin care cererea i-a fost respinsă, la instanța curții de apel.

4. Dosarul no. 3-4-1-7-08 (Excluderea instanțelor de contencios administrativ de la soluționarea litigiilor în materia achizițiilor publice)

La 8 Iunie 2009, Curtea Supremă în secții unite a constatat că art. 129 (1) din Legea achizițiilor publice (PPA) este neconstituțional și, ca atare, trebuie anulat. Potrivit acestor prevederi, competența judecării apelului declarat împotriva deciziei Comisiei de soluționare a contestațiilor din cadrul Autorității de control al Achizițiilor Publice revenea curților de apel, fiind exclusă competența soluționării unor astfel de litigii în primă instanță de către instanțele administrative. Curtea Supremă a constatat că reglementarea contravine dispozițiilor art. 149 (1) și (2) din Constituție și celor din prima frază a § 146 din Constituție, coroborate cu § 4 din Constituție. Curtea Supremă în secții unite a constatat că, potrivit Constituției, soluționarea oricărei cauze începe cu dezbaterile într-o procedură de primă instanță, iar prin excluderea instanțelor administrative de la judecarea unei anumite categorii de litigii, a căror competență este dată unui organ administrativ, se restrânge competența puterii judecătorești.

În practica judiciară, declararea neconstituționalității art. 129 (1) din Legea achizițiilor publice și invalidarea acestuia, în absența unei noi reglementări care să-l înlocuiască, a dat naștere la probleme privind calitatea procesuală a Comisiei de soluționare a contestațiilor în procedura contenciosului administrativ. Față de acest aspect, Secția de Contencios Administrativ a dat următoarea interpretare: *“După decizia din 8 Iunie 2009 a Curții Supreme Court în secții unite, art. 129 (2) din PPA trebuie interpretat în sensul că decizia Comisiei de soluționare a contestațiilor poate fi atacată la instanța administrativă. Astfel, Municipality Rakvere, care a dispus organizarea achiziției publice, este pârâta în cadrul procedurii administrative și în fața Comisiei. Comisia de soluționare a contestațiilor nu este parte în procedura de contencios administrativ și nu este îndrituită să formuleze apel.”* (decizia Secției de Contencios Administrativ a Curții Supreme din 4 Martie 2010, în dosarul no. 3-3-1-11-10, pct. 21)

5. Dosarul no. 3-4-1-33-05 (Refuzul de plată a indemnizației parentale)

La 20 martie 2006, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a declarat neconstituțională teza a doua a art. 3 (7) din Legea privind indemnizațiile parentale, pe care a anulat-o în măsura în care dispunea că indemnizația parentală se reduce cu cuantumul drepturilor salariale convenite persoanei pentru munca depusă anterior, dar neplătite din culpa angajatorului, fiind încasate în luna de plată a indemnizației parentale. Potrivit prevederii atacate, indemnizația era sistată de la plată în cazul în care venitul câștigat în cursul lunii calendaristice stabilită pentru plata indemnizației depășea de 5 ori cuantumul indemnizației.

La nivelul instanțelor inferioare s-a constituit deja o practică în materie, supusă unei atente analize. Deși Curtea Supremă a constatat, prin decizia no. 3-4-1-33-05, că art. 3 (7) nu contravine principiului clarității normei juridice, a existat și un dezacord cât privește interpretarea acestuia. În majoritatea hotărârilor care formează obiectul analizei noastre (a se vedea decizia Curții de Apel Tartu din 10 mai 2006 în dosarul no. 3-05-483 și deciziile Curții de Apel Tallinn din 15 martie 2007 în dosarul no. 3-05-523 și din 14 mai 2007 în dosarul no. 3-06-1453; în plus, decizia no. 3-06-59 a Curții Administrative Tallinn din 30 iunie 2006 se sprijină pe interpretarea art. 3 (7) din PBA

dată prin decizia no. 3-4-1-33-05 a Curții Supreme) s-a constatat că sintagma “câștig” utilizată în prima propoziție a art. 3 (7) din Legea privind indemnizațiile parentale (PBA) înseamnă câștigul realizat în luna de plată a indemnizației, iar nu sumele plătite efectiv în luna în care se face plata indemnizației. Astfel, una din condițiile în care se aplică reducerea indemnizației este ca persoana să fi lucrat în cursul lunii calendaristice pentru care se face plata indemnizației. Dacă în luna de plată a indemnizației parentale reclamantul a încasat salariul pentru munca depusă anterior, însă nu există niciun motiv în baza căruia să se poată susține că salariul este plata muncii prestate în luna de plată a indemnizației, beneficiarul indemnizației parentale nu a realizat, în luna de plată a indemnizației, venituri impozabile pentru contribuția de asigurări sociale, în sensul art. 3 (7) din PBA, iar Casa de Pensii nu are dreptul să rețină alocația parentală. Pe o poziție diferită (a se vedea decizia Curții de Apel Tartu din 29 februarie 2008 în dosarul no. 3-07-1649) s-a situat instanța când a constatat că, deși în perioada de plată a indemnizației parentale, reclamantul încasase venituri salariale convenite pentru munca prestată anterior, decizia Casei de Pensii de reducere a quantumului indemnizației era justificată, întrucât nu din culpa angajatorului salariile fuseseră primite cu întârziere. *“Pentru stabilirea și plata indemnizației, nu prezintă însemnătate perioada efectivă în care munca a fost prestată, ci data la care se efectuează plata venitului și la care acesta se supune impozitării cu contribuția de asigurări sociale,”* observa curtea de apel. Nu este clar dacă interpretarea respectivei prevederi din Legea privind indemnizațiile parentale este una de principiu ori dacă ea reprezintă o simplă excepție, rămasă izolată. Ca atare, jurisprudența care se naște din aplicarea art. 3 (7) și 7¹ din PBA este în curs de evoluție.

6. Dosarul no. 3-4-1-8-08 (Includerea perioadei de satisfacere a serviciului militar obligatoriu în calculul vechimii necesare pentru ieșirea la pensie)

La 30 septembrie 2008, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a declarat neconstituțional art. 28 (2) 3) din Legea privind pensiile din sistemul asigurărilor de stat, pe care l-a anulat în măsura în care nu permitea includerea perioadei de efectuare a serviciului militar obligatoriu sau a serviciului alternativ în calculul vechimii necesare pentru ieșirea la pensie, dacă persoana locuise în Estonia înainte și după data trimiterii în afara teritoriului Estoniei în vederea satisfacerii serviciului militar obligatoriu sau a serviciului alternativ, chiar dacă era îndeplinită condiția dobândirii unei vechimi în muncă în Estonia de 15 ani. Prevederea permitea ca la calculul vechimii să fie inclusă perioada satisfacerii serviciului militar ori a prestării serviciului alternativ, dar numai în cazul în care respectiva persoană fusese trimisă din Estonia [și nu din afara teritoriului ei].

După anularea art. 28 (2) 3) din Legea privind pensiile în sistemul asigurărilor de stat au existat divergențe între practica instanței supreme și soluțiile date de instanțele inferioare, în privința efectelor deciziei de neconstituționalitate asupra actelor emise de Casa de Pensii. Răspunsul depinde de aspectul dacă, în opinia instanței, decizia Curții Supreme prin care legea ori prevederi ale legii sunt anulate pe motiv de neconstituționalitate produce sau nu efecte retroactive. Făcând trimitere la decizia no. 3-3-2-1-07 din 10 Martie 2008 a Curții Supreme în secții unite, Secția de Contencios

Administrativ a Curții Supreme a reconfirmat, în decizia no. 3-3-1-2-10 din 11 martie 2010, că decizia de invalidare a unei prevederi legale are efecte retroactive (pct. 19). Secția de Contencios Administrativ a retrimis dosarul no. 3-3-1-2-10 la instanța de fond, în vederea stabilirii faptelor care au stat la baza cererii de recalculare a pensiei (pct. 25-26).

7. Dosarul no. 3-4-1-6-08 (plata cheltuielilor de inspecție datorate în baza Legii Aviației)

La 1 iulie 2008, Secția de Control Constituțional a declarat teza a doua a art. 71 (2) din Legea Aviației ca fiind neconstituțională, anulând-o în măsura în care nu identifică elementele obligației financiare potrivit condiționării limitative prevăzute de § 113 din Constitution. În redactarea valabilă între 26 aprilie 2004 și 7 februarie 2007, prevederea legală obliga operatorul economic să suporte cheltuielile verificărilor privind conformitatea tehnică a aeronavei civile și compatibilitatea cu standardele naționale și internaționale, fără a specifica însă elementele obligatorii.

La 12 noiembrie 2008, Secția de Contencios Administrativ a Curții Supreme a confirmat, în dosarul no. 3-3-1-48-08, poziția exprimată de Secția de Control Constituțional prin decizia no. 3-4-1-6-08, respingând o nouă cerere, de reexaminare a constituționalității tezei a doua a art. 71 (2) din Legea Aviației (pct. 12). Secția de Contencios Administrativ a admis că, în speță, Autoritatea Aviatică – care a emis factura în temeiul art. 71 (2) din Legea Aviației, prevederi declarate neconstituționale și anulate – i-a cauzat operatorului un prejudiciu, pretinzându-i în mod ilegal plata ce formează obiectul contestației (pct. 15).

4. Atât în controlul *a posteriori* cât și în controlul *a priori*, legiuitorul își îndeplinește, de fiecare dată, și în termenele prevăzute, obligația constituțională de a elimina aspectele de neconstituționalitate?¹²

În termenii duratei parcurse până la aprobarea dată de legislativ, distingem între situațiile extraordinare, ordinare și tergiversări.¹³ Extraordinare sunt cazurile în care legislativul s-a conformat foarte rapid și întocmai deciziilor¹⁴ pronunțate de instanța de control constituțional. Evenimente ordinare sunt acele situații în care perioada alocată de legislativ este corelată cu complexitatea problemei. Tergiversări sunt cazurile în care în mod evident asistăm la o durată excesivă, când *Riigikogu* a manifestat o lipsă a voinței politice de a da curs problemei învederate de Curtea

¹² Au fost utilizate răspunsurile formulate la pct. 4.8 și 5.1 din chestionarul la cel de-al XIV-lea Congres al Conferinței Curților Constituționale Europene, “Probleme ale omisiunii legislative în jurisprudența constituțională” elaborat de Curtea Constituțională a Republicii Lituania. În lb. engleză la: <http://www.riigikohus.ee/?id=1088>

¹³ Ralf Järvamägi. “Impactul Controlului de constituționalitate asupra Legislativului” – Juridica no 6, 2006, p. 419.

¹⁴ Decizia Secției de Control Constituțional a Curții Supreme din 15 iulie 2002 în dosarul no. 3-4-1-7-02.

Supremă.¹⁵ Un exemplu de lentoare cu care *Riigikogu* a acționat o constituie multitudinea chestiunilor ce țin de așa-numita cauză a utilităților publice. Pentru alte detalii, a se vedea răspunsul la punctul 6a din subdiviziunea I a chestionarului.

Dincolo de faptul că, prin decizia Curții Supreme, legislativul este obligat să se conformeze de îndată sau cât mai curând posibil într-un termen rezonabil, Curții Supreme i-a fost atribuit, prin lege, și dreptul de a decide cu privire la amânarea producerii efectelor acestei decizii, atunci când dispune anularea unei legislații cu aplicabilitate generală sau a unei prevederi din aceasta, cu până la șase luni.¹⁶ Această oportunitate a fost creată pentru a evita situațiile în care absența unei prevederi legale ar cauza probleme și acolo unde este clar că legislativul are nevoie de un răgaz pentru a elabora norme care să respecte prevederile constituționale (a se vedea decizia Curții Supreme în secții unite din 12 aprilie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05, pct. 28-31). Potrivit jurisprudenței Curții Supreme, decalarea intrării în vigoare a unei decizii prin care o lege sau prevederi dintr-o lege sunt declarate neconstituționale nu înseamnă că legea neconstituțională mai poate fi aplicată înainte ca decizia să-și producă efectele.

Cazurile privind obligația de tolerare a utilităților publice și eliberarea permisului de armă pentru cetățenii străini pot fi înfățișate, pentru perioada 2004-2009¹⁷, drept exemple pozitive pentru perioada acordată legiuitorului în scopul legiferării, care s-a soldat cu măsuri active corespunzătoare (deși uneori cu depășirea termenului prescris).

1. Dosarul no. 3-4-1-3-04 (Obligația de a tolera utilități publice)

La 30 aprilie 2004, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a constatat că, deși reglementarea obligației de a tolera utilități publice, prevăzută de art. 15² (1) și 15⁴ (2) din Legea pentru implementarea Legii proprietății este, în general, constituțională, ea trebuie să acorde mai multe garanții proprietarului terenului și să permită satisfacerea echilibrată a diferitelor interese aflate în joc (pct. 36). Potrivit

¹⁵ Aici s-ar putea exemplifica prin așa-numitele cazuri ale repatriaților (decizia Curții Supreme în secții unite din 28 octombrie 2002, în dosarul no. 3-4-1-5-02, decizia din 12 aprilie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05 și decizia din 6 decembrie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05), întrucât legislativul a acționat constant; chiar și în toamna lui 2006 a căutat să reglementeze situația, adoptând o lege în încercarea de a preîntâmpina o decizie de neconstituționalitate care să invalideze textul și intrarea în vigoare a mai vechii decizii a Curții Supreme, ale cărei efecte fuseseră decalate, însă aceasta a fost atacată de Președintele Republicii la Curtea Supremă, care i-a dat câștig de cauză (decizia Secției de Control Constituțional din 31 ianuarie 2007 în dosarul no. 3-4-1-14-06). Problema proprietății repatriaților este actualmente reglementată printr-o altă decizie pronunțată de Curtea Supremă, ca urmare a expirării termenului de suspendare a efectelor deciziei Curții Supreme și a faptului că Președintele Republicii nu a promulgat legea adoptată de Paarlament. Până în prezent nu s-a stabilit o procedură efectivă pentru restituirea în natură a proprietăților care au aparținut repatriaților, la care Curtea Supremă s-a referit în cea de-a treia decizie privitoare la cazul repatriaților.

¹⁶ Art. 15 (1) 2) din CRCPA: judecând cauza, Curtea Supremă poate declara neconstituțională și anula legislația de aplicabilitate generală sau prevederi ale acesteia, aflate în vigoare; art. 58 (3) din CRCPA: Instanța are dreptul de a amâna cu până la șase luni data la care decizia menționată la art. 15 (1) 2) urmează să producă efecte. Amânarea va fi motivată în cuprinsul aceleiași decizii.

¹⁷ În limba estonă, la: http://www.riigikohus.ee/vfs/988/PSJV_lahendite_taitmine_2010.pdf.

instanței, reglementarea era neconstituțională în măsura în care nu permitea îndepărtarea utilităților publice pe alte motive decât faptul că nu mai sunt folosite potrivit destinației și scopului pentru care s-au realizat. Curtea a considerat că scutirea proprietarului lucrărilor de construcții civile de la plata de despăgubiri nu reprezintă o restricție proporțională asupra dreptului de proprietate al altuia și a anulat art. 15⁴ (2) din LPAIP, care prevedea scutirea de la plată. Curtea a amânat cu 6 luni, adică până la data de 30 octombrie 2004, intrarea în vigoare a deciziei sale, în partea referitoare la anularea prevederilor neconstituționale. Instanța observa totodată că ar putea fi necesară amendarea întregii legislații referitoare la utilități publice.

Secția Civilă a Curții Supreme trebuia să facă aplicarea unor dispoziții neconstituționale și anulate în mai multe cauze judecate, mai înainte ca legislativul să adopte o nouă reglementare. În dosarul no. 3-2-1-108-04 din 29 octombrie 2004, Secția Civilă a constatat că de vreme ce art. 15⁴ (2) din lege (LPAIA) fusese declarat neconstituțional, el nu poate fi aplicat, prin urmare reclamantul nu este obligat, în absența despăgubirii, să tolereze lucrările de utilitate publică ale unei întreprinderi de utilități publice. Pentru a stabili suma acordată reclamantului, instanța a recurs la analogia legii, care impune plata de despăgubiri rezonabile pentru îngrădirea dreptului de proprietate asupra unui imobil. Cauza a fost retransmisă instanței de fond pentru rejudecare. În dosarul no. 3-2-1-43-06 din 15 mai 2006, Secția Civilă a trebuit să admită că, în ciuda faptului că trecuseră doi ani de la pronunțarea Curții Supreme în cadrul controlului de constituționalitate, legiuitorul omisese să pună de acord reglementarea cu prevederile Constituției. Secția Civilă, trimițând cauza spre rejudecare instanței de fond, dădea următoarele îndrumări: *“Dacă instanța va constata că rețeaua de bifurcație este de utilitate publică și că au fost îndeplinite și celelalte condiții (adică dacă s-a determinat relevanța prevederilor referitoare la obligația de a tolera lucrările de construcții civile), însă prevederile relevante nu sunt puse de acord cu Constituția, la rejudecarea cauzei urmează a fi puse în balanță neaplicarea respectivelor prevederi, în integralitatea lor, și declanșarea procedurii controlului de constituționalitate”* (pct. 17).

La 26 martie 2007, trei ani după pronunțarea deciziei de către Secția de Control Constituțional a Curții Supreme, a intrat în vigoare Legea pentru modificarea Codului civil – Partea generală, a Legii proprietății, a Legii pentru implementarea Legii proprietății, a Legii construcțiilor, a Legii cadastrului și a Legii privind exproprierea imobilelor. În expunerea de motive se arăta că scopul legii este crearea unui cadru legislativ clar, neechivoc, în ceea ce privește edificarea, tolerarea și acordarea de despăgubiri pentru tolerarea lucrărilor de utilitate publică și a construcțiilor civile, ceea ce ține de domeniul dreptului civil, întrucât obligația de a tolera lucrări de construcții civile restrânge dreptul de proprietate. În noua redactare a legii (LPAIA) a fost limitată obligația proprietarului imobilului de a tolera [construcțiile] și s-a creat posibilitatea de a cere îndepărtarea lucrărilor de construcții civile în cazul când nu există obligația de a tolera. De asemenea, pentru tolerarea restricțiilor aduse dreptului de proprietate s-a prevăzut un tarif, care se calculează retroactiv începând cu 1 noiembrie 2004, adică data intrării în vigoare a deciziei Curții Supreme.

2. Dosarul no. 3-3-1-60-03 (Permisul de muncă, ca o condiție necesară pentru eliberarea unui permis de armă cetățeanului străin)

La 25 februarie 2004, Curtea Supremă în secții unite a constatat neconstituționalitatea art. 30 (2) din Legea privind regimul armelor în măsura în care se prevedea, ca o condiție necesară pentru eliberarea unui permis pentru armă de vânatoare unui cetățean străin rezident în Estonia, având permis de rezidență temporară, ca acesta să aibă permis de muncă, precum și în măsura în care o condiționa de existența unui permis eliberat de autoritatea competentă din statul de origine al cetățeanului străin, pentru același tip de armă. Curtea Supremă a anulat prevederea, dispunând totodată ca intrarea în vigoare a deciziei să fie amânată cu 4 luni, astfel încât legislativul să poată adopta reglementări corespunzătoare. În eventualitatea unei anulări a prevederii cu efecte imediate, străinii care nu dețineau permis de armă eliberat de statul de origine ar fi fost îndrituiți să dețină armă în baza unei proceduri simplificate, adică fără a fi supuși verificării și fără să le fie examinată starea de sănătate. Acest fapt ar fi condus la inegalitatea de tratament față de persoanele care puteau solicita eliberarea permisului de armă doar urmând procedura generală, subminând totodată scopul legitim al restricțiilor impuse asupra deținerii de arme. La rândul ei, Comisia Juridică a *Riigikogu* a susținut amânarea efectelor deciziei. Ca atare, aceasta și-a produs efectele la data de 25 iunie 2004.

La 28 iunie 2004, *Riigikogu* a adoptat Legea pentru modificarea Legii privind regimul armelor, care a intrat în vigoare retroactiv, de la 25 iunie. Aceasta le oferea cetățenilor străini rezidenți în Estonia în baza unui permis de rezidență și care nu aveau permis de armă eliberat de autoritatea competentă dintr-un alt stat, posibilitatea de a achiziționa și a deține anumite arme (arme de foc pentru uz sportiv și cu aer comprimat, arme cu proiectile și cele cu dispozitiv de tăiere/împungere), cu condiția obținerii unui permis de armă în Estonia conform criteriilor generale și urmând procedura generală prevăzută de Legea privind regimul armelor. Potrivit art. 34 (8¹) din Legea privind regimul armelor, termenul de valabilitate al permisului de armă eliberat unui străin care deține permis de rezidență temporară nu trebuie să depășească termenul de valabilitate al permisului de rezidență. În cazul anulării permisului de rezidență se invalidează și permisul de armă. De asemenea, s-a abrogat cerința declarată neconstituțională, privitoare la deținerea și a unui permis de muncă. Conform noii redactări a prevederilor Legii privind regimul armelor, intrată în vigoare la 1 august 2008, și persoanele rezidente în Estonia, având drept de rezidență, pot solicita, ca și cetățenii străini rezidenți în Estonia pe bază de permis de rezidență, eliberarea unui permis de armă în Estonia.

5. Ce se întâmplă în situația în care, în termenul prevăzut de Constituție și/sau legislație, legiuitorul nu înlătură viciul de neconstituționalitate? Exemplificați.

Omisiunea legislativului de a acționa de o manieră conformă cu decizia pronunțată în cadrul controlului de constituționalitate ilustrează faptul că instanța Curții nu deține mijloacele de supraveghere a respectării deciziilor sale. Există multiple cauze care fac

posibilă o asemenea omisiune. Dintre toate cazurile în care avem de-a face cu omisiunea legislativului de a se conforma, cel mai elocvent exemplu – fiind de cel mai lungă durată – este cel al așa-numiților repatriați [etnici germani] în legătură cu legislația privind reforma proprietății (a se vedea decizia Curții Supreme în secții unite din 12 aprilie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05, pct. 28-31). Nu există însă mecanisme directe care să asigure că *Riigikogu* și-a dus la îndeplinire obligațiile ce decurg din decizia Curții Supreme.

În unele cazuri, Curtea Supremă își poate menține jurisprudența, adică să abordeze o chestiune într-o manieră constantă și, în final, să o dezlege printr-o soluție decisivă pentru sistemul de drept. Cele patru cauze privitoare la problema repatriaților, mai sus menționate, sunt un bun exemplu în acest sens: decizia Curții Supreme în secții unite din 28 octombrie 2002 în dosarul no. 3-4-1-5-02, decizia din 12 aprilie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05, decizia din 6 decembrie 2006 în dosarul no. 3-3-1-63-05 și decizia Secției de Control Constituțional a Curții Supreme din 31 ianuarie 2007 în dosarul no. 3-4-1-14-06; a se vedea și decizia Curții Supreme în secții unite din 10 martie 2008 în dosarul no. 3-3-2-1-07).

Principiile Legii privind reforma în domeniul proprietății și dreptul persoanelor care au părăsit Estonia în baza acordurilor încheiate cu statul german în 1941¹⁸

La 28 octombrie 2002, Curtea Supremă în secții unite a declarat neconstituțional art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății în Republica Estonia. Deși nu a pus sub semnul întrebării politica de reformă a *Riigikogu* într-o chestiune cu caracter de principiu, Curtea Supremă a obligat legislativul să pună de acord respectivele prevederi cu principiul clarității normei juridice. Cazul prezintă deosebită importanță și datorită faptului că *Riigikogu* a tratat chestiunea cu multă seriozitate. Acest lucru este confirmat de cele două proiecte de lege pentru modificarea art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății în Republica Estonia. Expunerile de motive la primul proiect (1290 SE; datat 15 ianuarie 2003) și la cel de-al doilea (15 SE II; datat 1 aprilie 2003) sunt identice; ambele precizează într-un paragraf distinct că modificarea art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății este necesară întrucât trebuie respectată decizia Curții Supreme. Autorii proiectului și legislativul, *Riigikogu*, și-au însușit autoritatea deciziei și au inițiat măsuri de conformare cu aceasta. Problema nu a constat în acceptarea soluției ca atare, ci în a se ajunge la un acord cu privire la modalitatea de conformare cu aceasta.

La 12 aprilie 2006, Curtea Supremă în secții unite a anulat art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, potrivit căruia proprietățile confiscate ilicit aparținând persoanelor care au părăsit Estonia în baza acordurilor cu statul

¹⁸ Textul își are parțial originea în analiza deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate în perioada 2004-2009. În limba estonă, la: http://www.riigikohus.ee/vfs/988/PSJV_lahendite_taitmine_2010.pdf.

german vor fi restituite în natură sau se vor acorda despăgubiri în baza unui acord între cele două state. Întrucât un asemenea acord nu a fost încheiat vreme de aproape 15 ani, regimul proprietăților care au aparținut etnicilor germani repatriați rămânea incert: ele trebuiau restituite în natură ori acestor persoane li se vor acorda despăgubiri sau li se va permite chiriașilor care locuiesc în imobilul respectiv să-l cumpere? Curtea Supremă a amânat intrarea în vigoare a decizei sale pe o perioadă de 6 luni, pentru a-i da legislativului răgazul necesar în vederea edictării de noi norme. Conform dispozițiilor cu caracter interimar, dacă până la data de 12 octombrie 2006 nu avea să intre în vigoare o lege pentru modificarea sau abrogarea art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, urma să-și producă efectele decizia Curții Supreme. Încă în urmă cu niște ani Curtea Supremă declarase prevederea ca fiind neconstituțională. La acea dată Curtea Supremă nu anulasese art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, întrucât nu s-a dorit o decizie politică. Dimpotrivă, Curtea Supremă a subliniat că legislativul este dator să elaboreze o reglementare clară cu privire la restituirea în natură sau scoaterea la vânzare a proprietăților care au aparținut repatriaților. În pofida faptului că președintele Curții Supreme, în rapoartele înaintate *Riigikogu*, a atras în mod repetat atenția asupra acestor deficiențe, decizia Curții Supreme din 2002 nu a fost pusă în practică. În consecință, în decizia no. 3-3-1-63-05 din 2006, Curtea Supremă sublinia că declararea pentru a doua oară a neconstituționalității art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, fără însă ca prevederea legală în cauză să fie anulată, nu ar contribui cu nimic la rezolvarea situației. Poziția Curții Supreme a fost că *“art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății trebuie abrogat pentru a pune capăt situației de neconstituționalitate care durează de atâția ani.”* Parlamentul a făcut o tentativă de conformare cu decizia Curții Supreme din 12 aprilie 2006, adoptând în acest sens legea de abrogare a art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, la 14 septembrie 2006. Președintele Republicii a refuzat promulgarea, pe motiv că amendamentul nu este în concordanță cu principiul clarității juridice și cu principiul constituțional al protecției juridice. Legea fiind însă adoptată în aceeași formă, Președintele a sesizat Curtea Supremă, solicitându-i să declare legea neconstituțională. La 31 ianuarie 2007, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a admis sesizarea Președintelui Republicii în dosarul no. 3-4-1-14-06, declarând legea nepromulgată ca fiind neconstituțională. Instanța a constatat că legea asigură dreptul de a beneficia de procedurile prescrise doar pentru acei repatriați ale căror cereri de restituire în natură sau de acordare de despăgubiri pentru proprietățile confiscate ilicit nu fuseseră examinate. Legea nu conținea însă norme efective care să le permită repatriaților și persoanelor îndreptățite cumpărarea imobilelor cu destinație de locuință, expropriate ilicit și vândute ulterior, să-și exercite drepturile. Potrivit instanței, legea a omis să rezolve chestiunile juridice legate de abrogarea art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății în concordanță cu Constituția și creează și mai multe probleme prin tratamentul inegal al diferitelor categorii de repatriați. De vreme ce legea de modificare sau de abrogare a art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății nu a intrat în vigoare în termenul de 6 luni acordat prin decizia Curții Supreme în secții unite din 12 aprilie 2006, Curtea Supremă a admis că, în

temeiul aceleiași decizii, art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății este anulat (și-a încetat efectele juridice) începând cu data de 12 octombrie 2006. Instanța a constatat că rezultatul anulării art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății este acela că proprietățile confiscate ilicit și care au aparținut etnicilor repatriați în Germania în baza acordurilor încheiate cu statul german sunt supuse restituirii în natură, acordării de despăgubiri sau cumpărării de către chiriași potrivit condițiilor generale și în baza procedurilor generale prevăzute de Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății. “O atare claritate juridică permite continuarea /.../ judecării recursului în casație,” afirma Curtea Supremă la data de 6 decembrie 2006, în cea de-a doua hotărâre cu caracter interimar, admitând recursul în casație declarat de persoanele care fuseseră repatriate în Germania (decizia no. 3-3-1-63-05).

Întrucât nicio reglementare alternativă nu a venit în locul prevederii anulate, Curtea Supremă în secții unite a reiterat, în decizia pronunțată la 10 martie 2008 în dosarul no. 3-3-2-1-07 că, având în vedere dreptul de organizare și procedura care decurg din §§ 13 și 14 din Constituție, cererile depuse în legătură cu proprietățile expropriate ilicit care aparținuseră persoanelor repatriate în Germania trebuiau soluționate. Curtea Supremă în secții unite a dispus ca judecarea cererilor care fuseseră anterior respinse în baza art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății – ce fusese anulat – să fie tratată nu ca o reluare a procedurii administrative, ci ca o procedură nou inițiată. Potrivit deciziei Curții Supreme în secții unite, în cazul cererilor care nu fuseseră depuse anterior sau care fuseseră respinse fără examinare în baza art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, urma să se țină cont, de la caz la caz, dacă o asemenea cerere fusese depusă într-un termen rezonabil. Dând curs acestor soluții, Secția de Contencios Administrativ a Curții Supreme a judecat mai multe recursuri în casație și cereri de revizuire introduse ca urmare a anulării art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății (decizia Secției de Contencios Administrativ a Curții Supreme din 14 iulie 2007 în dosarul no. 3-3-2-2-07; din 15 mai 2008 în dosarul no. 3-3-1-99-06; din 14 mai 2008 în dosarul no. 3-3-1-23-08; din 5 iunie 2008 în dosarul no. 3-3-1-32-07; din 16 aprilie 2009 în dosarul no. 3-3-1-7-09 și din 10 decembrie 2009 în dosarul no. 3-3-1-84-09).

Pentru a rezuma întreaga problematică jurisprudențială referitoare la art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, se poate conchide că întrucât legislativul nu a reușit să realizeze un compromis politic acceptabil pentru toate părțile, instanța s-a văzut nevoită să dea o dezlegare problemei în baza valorilor constituționale și a legislației cu caracter general în materia reformei proprietății. Prin anularea art. 7 (3) din Legea privind principiile de reformă în domeniul proprietății, s-a rezolvat o chestiune care formase obiectul unui îndelung contencios, soluționându-se astfel definitiv problema restituirii proprietăților repatriaților. Legislativul a acceptat decizia de neconstituționalitate și s-a angajat în procesul de stabilire a unor

măsuri adecvate și proporționale care să finalizeze procesul de reformă a proprietății.¹⁹

Pentru informații suplimentare, a se vedea și răspunsul la pct. 6a din secțiunea I a chestionarului.

6. Prin intermediul altui act normativ, legiuitorul poate consacra din nou soluția legislativă declarată neconstituțională? Argumentați.

Potrivit § 59 din Constituție, puterea legislativă este investită în *Riigikogu*, care are libertatea de a decide cu privire la conținutul normativ al legislației pe care o adoptă. În același timp, *Riigikogu* este ținut să respecte Constituția. Prima teză a art. 3 (1) din Constituție dispune imperativ: “Puterile statului vor fi exercitate exclusiv în conformitate cu Constituția și cu legile conforme acesteia.” Prin urmare, o decizie a Curții Supreme prin care se declară neconstituționalitatea unei legi ori a unor dispoziții legale este obligatorie față de *Riigikogu*, iar restabilirea situației ori a reglementării neconstituționale este nelegală și intră în conflict cu Constituția. Lucrurile diferă însă atunci când este vorba de abilitarea emiterii de norme în cazurile în care legislația de aplicabilitate generală a fost neconstituțională pe motivul depășirii competenței: astfel, dacă o nouă legislație de aplicabilitate generală este adoptată cu respectarea cerințelor de legalitate din punct de vedere formal, ea poate prezerva substanța reglementării, nemodificată, doar că se schimbă organul emitent.

7. Curtea Constituțională are posibilitatea de a însărcina alte organe cu executarea deciziilor sale și /sau de a stabili modul în care acestea urmează a fi puse în executare într-o anumită cauză?

Potrivit art. 14 (3) din CRCPA, o cauză remisă spre judecată prin încheiere a unei Secții ori a unui complet special al Curții Supreme în conformitate cu regulile procedurale aplicabile în materie se soluționează de către Curte în secții unite, indiferent de materie; în consecință, o va face aplicând concomitent codul de procedură valabil în respectiva materie, ca și legea proprie. Astfel, dacă – spre exemplu – Curtea Supremă în secții unite judecă o cauză remisă de Secția de Contencios Administrativ a Curții Supreme, secțiile unite trebuie să se pronunțe cu privire la recursul în casație al părții care a sesizat instanța, adică să judece nu numai problema de constituționalitate, ci să și tranșeze chestiunile care formează obiectul cauzei. Pentru asemenea cazuri, Curtea Supremă a stabilit o procedură deosebit de precisă în vederea punerii în executare a deciziilor sale (ca, de exemplu, decizia Curții Supreme în secții unite în cauza Shuvalov). În alte cazuri de control de constituționalitate, Curtea Supremă nu are o procedură specifică sau vreo oportunitate

¹⁹ În acest scop, Guvernul a inițiat, la 21 martie 2010, proiectul de lege pentru modificarea Legii privind reforma în domeniul proprietății (715 SE).

Disponibil la: http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=960515&u=20100420032958.

de a preciza modul de executare a deciziei sale. Cu toate acestea, într-un număr de decizii pronunțate în exercitarea controlului de constituționalitate, Curtea Supremă a dat instrucțiuni cu privire la modul în care trebuie să se pună capăt stării de neconstituționalitate [coaliții electorale II, permisul de armă (suspendarea permisului de armă sau a autorizației de procurare în cazul unei persoane aflate în anchetă penală sau pusă sub acuzare pentru săvârșirea unei infracțiuni) etc.].

Din analiza deciziilor pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate între anii 2004-2009²⁰ putem desprinde următoarele exemple:

1. Dosarul no. 3-4-1-1-05 (coaliții electorale II)

La 19 aprilie 2005, Curtea Supremă în secții unite a anulat § 70¹ din Legea privind alegerea consiliilor locale, care interzicea, începând cu data de 1 ianuarie 2005, înscrierea candidaturilor din partea coalițiilor electorale la comisiile electorale organizate în comune și orașe.

Curtea Supremă a constatat că aceste prevederi, coroborate cu cerințele decurgând din Legea partidelor politice, în sensul că un partid politic trebuie să aibă cel puțin 1.000 membri, îi împiedică pe locuitorii unor unități administrativ-teritoriale să prezinte liste în alegerile locale și, prin urmare, astfel coroborate, sunt neconstituționale. În speță, Curtea Supremă și-a asumat o poziție „activistă”, mai întâi afirmând că *„în principiu, legiuitorul are diferite opțiuni pentru a elimina starea de neconstituționalitate,”* adăugând însă că *„în unitățile administrativ-teritoriale cu un număr mic de locuitori, este anticonstituțional să se permită ca desemnarea candidaților să se facă doar de către partidele politice, iar aceasta chiar și dacă s-ar reduce numărul obligatoriu de membri ai unui partid politic, de exemplu de 10 ori. Și dacă s-ar stabili un număr de 100 de membri, tot nu ar fi posibil să se înființeze mai multe partide politice locale în multe dintre unitățile administrativ-teritoriale.”* Subliniind faptul că termenul rămas până la desfășurarea alegerilor este scurt, Curtea a dictat legislativului singura modalitate de acțiune – să permită din nou înregistrarea coalițiilor electorale.

Curtea Supremă pronunțase o soluție similară și în primul dosar privind coalițiile electorale, din 2002 (decizia no. 3-4-1-7-02 din 15 iulie 2002 a Secției de Control Constituțional a Curții Supreme).

Legiuitorul intenționase și mai înainte de aceste alegeri locale să îngreuească dreptul de a participa al coalițiilor electorale, însă Curtea Supremă a statuat: *“A readmite participarea coalițiilor electorale constituie probabil unicul instrument capabil să asigure desfășurarea alegerilor locale la data fixată.”* Decizia Curții Supreme a generat discuții pe marginea activismului curții constituționale și a implicării acesteia

²⁰ În limba estonă, la: http://www.riigikohus.ee/vfs/988/PSJV_lahendite_taitmine_2010.pdf.

în politică.²¹ Urmare a deciziei Curții Supreme din 2005, legislativul nu a mai încercat să reglementeze participarea coalițiilor electorale în alegerile locale, ele fiind și în prezent admise să participe în alegerile organizate pentru consiliile locale. Astfel, odată ce Curtea Supremă și-a reconfirmat poziția și în al doilea caz, legislativul a acceptat soluția, renunțând la intenția de a descalifica coalițiile electorale.

2. Dosarul no. 3-3-1-59-07 (Neplata salariului pentru judecătorul suspendat din funcție ca urmare a desfășurării unei anchete penale)

La 14 aprilie 2009, Curtea Supremă în secții unite a constatat că absența unei reglementări (omisiunea de a adopta legislație de aplicabilitate generală) care să permită plata salariului și a altor drepturi pentru judecătorul suspendat din funcție ca urmare a desfășurării unei anchete penale este în dezacord cu art. 147 (4) din Constituție, raportat la § 146 și 15 din Constituție. Ținând cont de faptul că salariul judecătorului constituie o garanție a independenței sale și că salarizarea judecătorului trebuie să se afle într-o elementară corelație cu contribuția acestuia, Curtea Supremă în secții unite a dispus ca Ministerul Justiției să îi plătească lui A. Shuvalov 50% din salariu și remunerația suplimentară pe întreaga durată a suspendării din funcția de judecător ca urmare a anchetei penale desfășurate.

3. Dosarul no. 3-4-1-16-08 (Inexistența dreptului de apreciere în cazul refuzului de acordare a permisului de armă)

La 26 martie 2008, Secția de Control Constituțional a Curții Supreme a declarat neconstituțional art. 43 (1) 2) din Legea privind regimul armelor, anulându-l în măsura în care nu permite prefecturii de poliție ca la luarea măsurii de suspendare a autorizației de procurare ori a permisului de armă să țină cont de persoana celui învinuit sau pus sub acuzare, ori de circumstanțele care stau la baza suspiciunii că a săvârșit fapta de care este învinuit. În cazul când ancheta penală ori procesul penal nu vizează o faptă care constituie infracțiune contra vieții sau a sănătății ori acolo unde nu există circumstanțe care să justifice temerea că se va recurge abuziv la armă, suspendarea obligatorie a autorizației de procurare ori a permisului de armă nu reprezintă o măsură proporțională pentru protecția vieții și a sănătății altora. Instanța adăuga: “... cea mai bună cale de a garanta protecția vieții și a sănătății oamenilor, pe de-o parte, și protecția libertății fundamentale de ordin general a învinuitului sau inculpatului, pe de altă parte, este ca organul care aplică legea să poată avea în vedere, la suspendarea permisului port-armă sau a autorizației de procurare, a circumstanțelor care servesc drept temei pentru învinuire sau acuzare, a personalității celui în cauză, învinuit sau trimis în judecată, precum și a altor posibile împrejurări esențiale și a interesului legitim. Acordarea dreptului de apreciere cât privește restrângerea exercițiului unui drept fundamental la libertate ar împiedica

²¹ A se vedea stenogramele *Riigikogu*. A doua lectură a proiectului de lege pentru modificarea Legii privind alegerile locale Act (1135 SE). Sesiunea specială *Riigikogu*, 30 Iulie 2002. În limba estonă, la: <http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2002/07/t02073000.html> (5.02.2005).

transformarea individului într-un obiect supus autorității de stat și ar facilitata garantarea demnității umane" (pct. 39)

Instanța a considerat că este posibil ca însuși legiuitorul, exercitându-și libertatea de decizie, să precizeze circumstanțele în a căror prezență permisul de armă ori autorizația de procurare trebuie suspendate în mod obligatoriu – fără ca prin aceasta să le acorde prefecturilor de poliție o mai mare libertate de apreciere. În corpul legii, pe marginea prevederii anulate s-a introdus o notă de trimitere la decizia Curții Supreme. Mai mult, la 12 aprilie 2010, Guvernul a inițiat un proiect de lege pentru modificarea Legii privind regimul armelor, care vine să rezolve problema. Amendamentele la § 43 specifică măsurile de control cu privire la circulația armelor. Potrivit expunerii de motive la proiectul de lege, amendamentele propuse creează o construcție juridică în concordanță cu decizia Curții Supreme din 26 martie 2009. Ele permit ca la luarea măsurii de suspendare a permisului de armă să fie avute în vedere personalitatea individului, faptele sale și asocierea acestora cu circumstanțele care exclud deținerea unei arme. Modificarea legislativă oferă șansa flexibilității, încât la luarea măsurii suspendării valabilității permisului să se procedeze plecând de la posibilitatea obiectivă ca persoana respectivă să prezinte un pericol. Astfel, legislativul și-a manifestat voința de a pune prevederea legală în acord cu decizia Curții Supreme.²²

---

²² Pentru informații suplimentare poate fi contactată dna Mari-Liis Lipstok, asistent executiv al președintelui Curții.